

Instituto Estatal de Transparencia, Acceso a la Información
Pública y Protección de Datos Personales

U KÓOM TS'ÍBIL TI' U YE'ESAJIL MEYAJ INAIP YUCATÁN TU JA'ABIL

2022

www.inaipyucatan.org.mx

U kóom ts'íibil ti' u ye'esajil meyaj Inaip Yucatán tu ja'abil 2022

K'ÁATCHI'OB BEETA'AB TU YO'OLAL OJÉELALIL YAAN BA'AX U YIL YEETEL U MEYAJIL JALA'ACH YÉETEL TU YO'OLAL U PÁAJTALIL U KANÁANTA'AL BA'AXO'OB KU BEETIK U K'AJÓOLTA'AL MÁAK.

Tu ja'abil **2022se'**, jk'a'am **14,853p'éelel** k'áatchi'ob tu yo'olal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'ach yéetel tu yo'olal u páajtalil u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'aóolta'al máak, páajtalil ARCO, ichil le je'elo'obo' **14,368p'éelel** k'áatchi'ob utia'al ojéelalil yéetel **485p'éelel** utia'al páajtalil ARCO, (U yojéelta'al, u ma'alobkiinsa'al, u xu'ulsa'al u meyajta'al, yéetel u ya'alal ma' u meyajta'al).

K'áatchi'ob beeta'ab tu yo'olal ojeelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'ach.

Ichil u ja'abil **2022se'**, jk'a'am ti' le xéet' lu'umila' **14,368p'éelel** k'áatchi'ob tu yo'olal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'ach, ichil le je'elo'obo' **11,568p'éelel** meyajta'abo'ob yéetel **284p'éelel** ma' jka'am ti'al ka meyajta'aki', **218p'éelel** táan u meyajta'al tak ti' lek'iinilo'oba' yéetel ichil **2,298p'éelel** ma' jk'u'ub u núukabo'obj.

K'áatchi'ob tu yo'olal páajtalilo'ob ARCOP.

Ichil u k'iinilo'ob enero tak 31 ti' diciembre tu ja'abil 2022se', jk'a'am 485p'éelel k'áatchi'ob tu yo'olal páajtalilo'ob ARCO.

U TSOOLIL MOLAYILO'OB KU K'AMIKO'OB U TAAK'INIL KAAJ TI'AL U MEYAJO'OB.

U tsoolil ti' le molayilo'ob ku k'amiko'ob u taak'inil kaaj tia'al u meyajo'ob ti' u Xéet' Lu'umil Yucatáne', chéen juntéen jk'e'ex yéetel túumbenkúunsa'ab ichil u ja'abil 2022, le je'ela' tu yo'olal jump'éeel mokt'aan tu beetaj le Plenoo' tu k'iinil 27 ti' octubre tu ja'abil 2022, ichil le je'ela' oksa'ab le molayilo'ob directo'ob: 1) *Parque Científico y Tecnológico de Yucatán*; 2) *Centro de Conciliación Laboral del Estado de Yucatán*; 3) *Archivo General del Estado de Yucatán*; 4) *Sindicato Auténtico de Trabajadores del Ayuntamiento de Mérida*; 5) *Sindicato de Empleados y Obreros del H. Ayuntamiento de Progreso*; yéetel 6) *Sindicato de Trabajadores al Servicio del Municipio de Progreso*. Beyxane' oksa'ab le molayilo'ob indirecto'oba': 1) *Fondo Ambiental*; 2) *Sistema Integrado de Transporte en la Zona metropolitana de Mérida Yucatán*; yéetel 3) *Fondo Estatal para la Movilidad*.

Tu yo'olal le k'éexelil beeta'ab ti' le tsoolilo', éejetnta'ab ka luk'sa'ak ichil le tsoolilo' le molayilo'ob indirecto'oba': 1) *Casa de las Artesanías del Estado de Yucatán*; 2) *Instituto de Historia y Museos de Yucatán*; 3) *Sistema de Agua Potable y Alcantarillado del Municipio de Dzan*; 4) *Partido Encuentro Solidario*; 5) *Partido Redes Sociales Progresistas*; 6) *Partido Fuerza Social por México*; yéetel 7) *Sindicato al Servicio del Instituto de Seguridad Social de los Trabajadores del Estado de Yucatán*, Beyxane' luk'sa'ab le molayilo'ob indirecto'oba': 1) *Para el Programa de Calidad, Equidad y Desarrollo en Salud*; 2) *Fideicomiso para Construcción de la Infraestructura Hospitalaria del Estado de Yucatán*; 3) *Fideicomiso Irrevocable de Administración y Pago Identificación con el número F/0198*; 4) *Fideicomiso para la Administración del Fondo de Apoyo a Víctimas del Delito*; 5) *Fondo de Emprendedores en Innovadores de Yucatán*; 6) *Fideicomiso de Alto Rendimiento Deportivo de Yucatán*; yéetel 7) *Fideicomiso para la Construcción del Hospital Regional de Alta Especialidad*.

Beytúuno' ka jts'o'ok u ja'abil 2022se', chíikpaj ichil le tsoolilo' 235p'éelel molayilo'ob directo'ob yéetel 36 indirecto'ob.

BA'AXO'OB UNAJ U TS'ATÁANTA'AL UTIA'AL U TS'A'ABAL OJÉELTBIL MEYAJO'OB

U artíikuloil 70 ti' u Noj A'almaj T'aanil U Sáaskunta'al Yéetel U Ts'aabal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ache',

ku taasik 48p'éeel jaatsilo'ob, yéetel le ba'axo'ob jets'a'an ichil u artíikulo'ob 71 tak 79e', le je'elo'oba' ku t'aano'ob ti' le ba'axo'ob unaj u ts'a'abal ojéeltbil tumen le molayilo'obo', ju'unilo'ob meyaj yéetel políticaob, tuláakal le je'ela' ichil ba'ax ku páajtal u beetko'ob, u meyajob yéetel ba'ax u biilalo'ob, ku je'ets'el ka ts'a'abak ojéeltbil tuláakal le meyaj ku beetiko'ob kex ma' táan u k'áatalti'ob, u ts'aiko'ob ojéeltbile' yaan u beetiko'ob chil le jejeláas chíikulo'ob electrónico'ob, utia'al beyo' ka chíimpolta'ak u páajtalil u ts'a'abal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'cho'ob; le o'olale' **le molayila' 25 u téenele' tu k'amaj jejeláasil k'éexelil beeta'ab ti' le jejeláasil ba'axo'ob unaj u ts'atáanta'al utia'al u ts'a'abal ojéeltbil meyajob, le je'ela' ichil 18p'éeel molayilo'ob**, tu k'exo'ob le kúuchilo'ob unaj u beetiko'ob u meyajil u na'aksiko'ob yéetel u túumbenkúunsiko'ob le meyaj ku beetko'obo'; beeta'ab xan u meyajil u xak'alta'al le ba'axo'ob unaj u ts'atáanta'al utia'al u ts'a'abal ojéeltbil meyajob tuxta'an tumen le molayilo'obo'; ichile' tu ya'alo'ob ba'ax jaatsilo'ob ti' le a'almaj'taanil 70 yaan u meyajtiko'ob yéetel máakalmáako'ob ma' ten u meyajto'obo', wa ku béeytale' ka u ya'alo'ob máakalmáako'ob ti' u artíikulo'ob 71 yéetel 79 ti' le a'almaj'taanilo'.

U CHÍIKULO'OB CORREO ELECTRÓNICO'OB TS'A'ABAN TUMEN LE MOLAYILO'OBO', UTIA'AL U K'AMIKO'OB K'ÁATCHI'OB TU YO'OLAL OJÉELALIL YAAN BA'AX U YIL YÉETEL U MEYAJILO'OB WA TU YO'OLAL PÁAJTALIL ARCO.

Utia'al u chíimpolta'al yéetel u beeta'al ba'ax jets'a'an ichil u Noj A'almaj T'aanil U Sáaskunta'al Yéetel U Ts'aabal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ache', tu ts'o'okbal u ja'abil 2022se', túumbenkunsa'ab u tsoolil ti' le correob electrónico'ob ti' **230p'éeel molayilo'ob** utia'al u k'amiko'ob le k'áatchi'obo', lela' ku yáantaj utia'al ka meyajta'ak tumen kajnáalilo'ob u páajtalil u k'áatiko'ob jejeláasil ojéelalil tu yo'olal ba'ax yaan u yil yéetel u meyajob yéetel u kaláanta'al ba'axo'ob yan u yil yéetel máako'ob, beyo' ku páajtal u beetiko'ob le k'áatchi'obo' kex ti' je'el ba'axak náanach lu'umilo'ob yaano'ob, beyxane' le correo' electrónico'obo' leti' le chíikulil yaan utia'al u yúuchul jump'éeel tsikbalil meyaj ichil le molayilo'obo' yéetel le jala'achila'. Utia'al u ts'o'okbal u ja'abil 2022se', **u 98%toil ti' le molayilo'obo', yaanti'ob correo electrónico'ob** utia'al u k'amiko'ob yéetel u núukiko'ob le k'áatchi'ob tu yo'olal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajilo'ob yéetel tu yo'olal u kaláanta'al ba'axo'ob yan u yil yéetel máako'ob wa datos personales.

BA'AX SUUTUKIL KU MEYAJOB U KÚUCHILO'OB SÁASKUNAJ MEYAJ TI' LE MOLAYILO'OBO'.

Utia'al u meyajta'al tu beel u páajtalil u ts'a'abal ojéeltbil u meyaj jala'ach yéetel beyxan u

kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak wa datos personales, le molayilo'obo' jach k'abéet u ts'aiko'ob ma'alob kúuchilo'ob utia'al u beetko'ob le meyajila', beyo' ka meyajta'ak bey u kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyaj, tu'ux ku páajtal u bin kajnáalo'ob utia'al u beetiko'ob u k'áatchi'ob utia'al u yojéeltiko'ob u meyajil jala'ach yéetel utia'al u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak wa datos personales, beyxane' je'el u páajtal u xak'alta'al le ba'ax ts'a'an ojéeltbil ichil le molayilo'obo'; tu yo'olal le je'elo' le molayila' tu payalt'antaj le molayilo'obo' utia'al ka meyajnak u kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyaj Jala'ach kex 20p'éeel ooraob ichil 5p'éeel k'iinilo'ob ti' le p'isk'iino', lela' ku beetik u chawakkunsiko'ob u suutukil u meyajob yéetel beyo' le kajnáalo'obo' yaan uláak' sutukilo'ob utia'al u beetiko'ob le k'áatchi'obo'.

Utia'al u ts'o'okol u ja'abil 2022se', **223p'éeel** u Kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyaje' ku meyajob máanal ti' 20p'éeel ooraob ti' jump'éeel p'isk'iino', chéen **6p'éelel** kúuchilo'ob sáaskunaj meyaj ku meyajob menos ti' 20 ooraob yéetel **6p'éelel** ma' tu ya'alajo'ob ba'ax suutukil ku meyajob'bi'; lela' u k'áat u ya'alej u **95%toil ti' kúuchilo'ob sáaskunaj meyaj ku meyajob 20 ooraob ti' jump'éeel p'isk'iin**, jatsa'an ichil 5p'éeel k'iinilo'ob, beyo' ku béeykuntiko'ob u meyajta'al u páajtalil u ts'a'abal ojéeltbil u meyaj jala'ach yéetel u kaláanta'al Tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak wa datos personales.

Ichil le je'ela' ku yila'al de que **223p'éelel** Kúuchilil Sáaskunaj Meyaje' ti' le buka'aj molayilo'obe', táan u meyajilo'ob óoli' **29p'éeel** ooraob ti' jump'éeel p'isk'iin, le je'elo'oba' ichil lunes tak viernes.

*CHÍIKULILO'OB WA SITIOS WEB TU'UX LE MOLAYILO'OBO' KU
YE'ESIKO'OB LE MEYAJ KU BEETIKO'OBO', LELA' KEX MA' U
K'ÁATALTI'OBO'.*

Utia'al u beeta'al jump'éeel xaak'alil tumen le INAIPO' tu yo'olal u yila'al ka beeta'ak u meyajil sáaskunaj meyaj tumen le molayilo'obo', le molayilo'oba' tu ya'alajo'ob máakalmáak u chíikulilo'ob wa sitios web tu'ux ku páajtal u yila'al tuláakal le ba'ax unaj u na'aksiko'obo', je'el bix jets'a'an ichil u artíikulo 64 ti' u Noj A'almaj T'aanil u Sáaskunta'al yéetel u Ts'aabal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ach Yéetel Molayilo'ob; tu yo'olal le je'elo' táak tu ts'ook k'iin tu ja'abil 2022se', **242p'éelel** molayilo'ob tu ya'alajo'ob máakalmáak u sitios web, ichil le je'elo'obo' **219p'éelel** utia'al molayilo'ob directo'ob yéetel **23p'éelel** utia'al molayilo'ob indirecto'ob.

*KU KANÁANTA'AL U CHÍIMPOLTA'AL U PÁAJTALIL OJÉELALIL TI' BA'AX
YAAN U YIL YÉTEL U MEYAJIL JALA'ACH YÉETEL MOLAYILO'OB.*

Ka'ansajil ti' molayilo'ob utia'al u beetiko'ob le ba'ax jets'a'an u beeto'ob tu yo'olal sáaskunaj

meyaj.

Ichil **934 u téenele'** ka'ansa'ab u aj-meyjilo'ob ti' jejeláasil molayilo'ob, utia'al ka u beeto'ob ma'alob u meyajo'ob tu yo'olal le ba'ax jets'a'an ichil u A'almaj T'aanil u Sáaskunta'al yéetel u Ts'a'abal Ojéeltbil u Meyaj Jala'acho'ob yéetel Molayilo'ob ti' u Xéet' Lu'umil Yucatán. Je'el bix le je'elo'oba:

- U ju'unil tu'ux ku ts'a'abal u k'aaba' yéetel le meyaj ken u beet le máax yaan u jo'olintik u Kúuchilil Sáaskunaj Meyajo', yéetel u datosil le Kúuchil Sáaskunaj meyajo'.
- U je'ets'el u múuch'kabil u sáaskunta'al meyaj.
- Ba'axo'ob unaj u ts'atáanta'al utia'al u ts'a'abal ojéeltbil u meyajo'ob.
- U ts'a'abal ojéeltbil le ba'axo'ob jach k'a'anan u ye'esa'al ti' kajnáalo'ob, kex ma' táan u k'áata'al.
- Bix u chu'upul ju'unilo'ob.
- U k'amal yéetel u beeta'al ba'ax ku je'ets'el tumen u molayil INAIP Yucatán.
- Ka u meyajo'ob le k'áatchi' ku beeta'alti'obo'.
- Le mokt'aano'ob ku ts'atáanta'al utia'al u meyajo'ob tu beel le Kúuchilo'ob yéetel u múuch'kabil u sáaskunta'al meyaj ti' le molayilo'obo', tu yo'olal le Sindicato'obo', le kajnáalo'obo' yéetel le múuch'kabilo'ob ku k'amiko'ob u taak'inil kaaj wa ka u jo'olinto'ob wa ba'ax meyajilo'ob, wa ba'ax uláak' meyajo'ob ku chiikpajal ichil le Noj A'almajT'aanilo'.
- Le k'iino'ob ma' táan u meyajo'ob yéetel u k'iinilil u je'elelo'ob yo'olal u vacaioneso'obo'.

U beeta'al u ts'iibil yéetel kananil ti' le ba'ax ku tuxtik le molayilo'obo'.

Tu yo'olal u meyajil xaak'alil beeta'abo', le ju'unilo'ob tuxta'ano'obo' yéetel ti' le áantajil bey asesoriaob jts'a'ab ti' le molayilo'obo'; le je'elo'oba' ichil u ja'abil 2022se' tu tuxtajo'ob le ju'unilo'ob tu'ux ku je'ets'el máax ku jo'olintik u kúuchilil sáaskunaj meyaj, u ju'unilo'ob tu'ux ku ye'esa'al bix tsola'anil u múuch'kabil u sáaskunta'al meyaj, ba'axo'ob unaj u ts'atáanta'al utia'al u ts'a'abal ojéeltbil u meyajo'ob je'el bix jets'a'anil ichil u artíkuloil 70 ti' le noj a'almajT'aanilo', le mokt'aano'ob ku ts'atáanta'al utia'al u meyajo'ob tu beel le Kúuchilo'ob sáaskunaj meyaj yéetel u múuch'kabil u sáaskunta'al meyaj ti' le molayilo'obo', bix ku meyajo'ob, je'el bix u suutukilo'ob yéetel u k'iinilo'ob u meyajo'ob, k'iinilo'ob mina'an meyaj yéetel le k'iinilo'ob ma'tech u meyajo'obo' tu yo'olal u k'oja'anil le COVID-19o', beyxan u chiikulil correos electrónico'ob, sitios web ti' le kúuchilo'ob sáaskunaj meyajo'; k'a'anan xan u ya'alale', le ka'aj beeta'ab u xak'alil le ba'axo'ob tu tuxtajo'ob le molayilo'obo', wa ku yila'al yaan jump'éeel wa ba'ax ma' ma'alobe' ku ta'a'anal le molayilo' utia'al u ya'alalti' le ba'ax ma' ma'alob tu beetajo' utia'al beyo' ka u yutskíinte'j.

Le ka'aj ts'o'ok u beeta'al le xaak'alil le ba'axo'ob tuxta'ab tumen le molayilo'obo', tu k'iinilo'ob 01 ti' enero' tak 31 ti' diciembre tu ja'abil 2022se', beeta'ab u meyajil u ts'íibta'al yéetel u jach xak'alta'al le ba'ax tuxta'abo'obo', tu yo'olal le je'elo' beeta'ab **413p'éelel k'éexelil wa túumbenkúunsa'ab** le ba'ax tu tuxtajo'ob le molayilo'obo'.

U tsoolil kajnáalo'ob, múuch'kabilo'ob yéetel Sindicato'ob ku k'amiko'ob u taak'inil kaaj le ku meyajo'ob tu k'aaba' jala'ach.

Je'el bix jets'a'an ichil u artíikuloil 50 ti' u A'almaj T'aanil u Sáaskunta'al u meyajil molayilo'ob ti' u lu'umil Yucatané', anchaj u tuxtiko'ob ti' Inaip Yucatán tak tu ts'ook k'iin ti' u wíinalil marzo tu ja'abil 2022se', u tsoolil le kajnáalo'obo', le Sindicato'obo' yéetel le múuch'kabilo'ob tu k'amajo'ob u taak'inil kaaj wa jts'a'abti'ob u páajtalil u jo'olinto'ob wa ba'ax meyajil jala'ach ti' u ja'abil 2021e'; tu yo'olal le je'elo' k'áata'ab ti' le máaxo'ob ku jo'olintiko'ob u kúuchilo'ob sáaskunaj meyaje' ka u tuxto'ob u ju'unilo'ob meyaj XVIB yéetel XXVI ti' u artíikulo 70 ti' le Noj A'almaj T'aano', beytúuno' ichil u k'iinilo'ob 1 ti' enero' tak 31 ti' diciembre tu ja'abil 2021e', **le o'olale' ti' le 236p'éelel molayilo'obo' ts'a'an ichil u tsoolil le molayilo'ob ichil u ja'abil 2021e', 174p'éelel molayilo'ob tu tuxtajo'ob ichil 672 u téenel le ba'ax ku k'áata'al ichil le jaats ts'íibo'obo',** tu yo'olal le je'elo' u **82%toil** tu beetajo'ob le ba'ax a'alabo'.

Utia'al u yila'al u beeta'al tumen le molayilo'ob le ba'ax jets'a'an u beeto'obo'; ti' le **236p'éelel molayilo'obo'** jts'a'abti'ob aseoriaob ti' telefono; yéetel beyxane' tuxta'abti'ob le ba'ax k'abéeto' ti' u chíikuilil correo electrónico: seguimiento@inaipyucatan.org.mx lela' utia'al u yila'al de que tu éejento'ob le ba'ax a'alabti'obo'. Beyo' ti' tuláakal u ja'abil 2022se', jts'a'ab 13p'éelel asesoriaob presencialo'ob, **267p'éelel asesoriaob ti' teléfono** yéetel beeta'ab **273p'éelel k'áatchi'ob ti' u chíikuilil correo electrónico.**

U XAAK'ALIL TI' LE BA'AX UNAJ U TS'AIKO'OB OJÉELTBIL LE KÚUCHILO'OB SÁASKUNAJ MEYAJ TI' LE MOLAYILO'OB ICHIL U CHÍIKULILO'OB TI' INTERNET YÉETEL ICHIL U CHÍIKULIL PLATAFORMA NACIONAL DE TRANSPARENCIA.

BIX KU BEETA'AL TAKPOOLALO'OB WA MINA'AN LE BA'AX UNAJ U BEETIKO'OBO' TU YO'OLAL SÁASKUNAJ MEYAJ.

Takpoolo'ob jk'a'amij.

Ti' u ja'abil 2022se', le molayila' tu k'amaj **250p'éeel takpoolal** tumen le molayilo'obo' ma' tu beeto'ob le ba'ax jets'a'an u beeto'ob wa u ye'eso'ob ichil u chíikullo'ob Internet yéetel ti' le Plataforma Nacional ti' transparencia, **84p'éeel molayilo'ob takpolta'abo'obij**.

Ti' le 250p'éeel takpoolal jbeeta'abo', 205p'éeel jk'a'am utia'al u meyajta'al yéetel 45p'éeel ma' jk'a'am utia'al u mayajta'alí'. Ti' le buka'aj takpoolal jk'a'am tumen le molayila', tak tu' ts'o'okbal le ja'abil ku ts'a'abal ojéeltbiló' 192p'éeel sásilkunta'ab yéetel 58p'éeel laylí' tu meyajta'alo'ob.

Tu yo'olal le takpoolo'ob beeta'abo'obo', **beeta'ab 794p'éeel** moka'anilo'ob, beeta'ab **210p'éeel resoluciono'ob**, jts'a'ab ojéeltbil **1,968p'éeel** meyajilo'ob yéetel beeta'ab **170p'éeel** xaak'alilo'ob, utia'al u yila'al wa le molayilo'obo' táan u beeta'al le ba'ax jets'a'an u beeto'ob tu' yo'olal le takpoolal beeta'ano'obo'.

JTS'A'AB OJÉELTBIL TI' LE JALA'ACHO'OBO' LE BA'AX MA' BEETA'ABO' YÉETEL JETS'A'AN KA BEETA'AK TI' U A'ALMAJT'AANIL A SÁASKUNTA'AL YÉETEL U TS'AABAL OJÉELTBIL U MEYAJ JALA'ACH YÉETEL MOLAYILO'OB TU LU'UMIL YUCATÁN, JETS'A'AN XAN ICHIL U ARTÍIKULO 96 TI' LE A'ALMAJT'AANILO'.

Tu yo'olal u xaak'al meyaj ku beeta'al ti' le takpoolo'obo', **74 u téenel** ila'ab ma'alob ka ts'a'abak u yojéelta'al ti' le jala'acho'obo', tumen bey jets'a'an ichil u jaatsil VI ti' u artíikulo 96 ti' la A'almajt'aan ku meyajta'al ichil le Xéet' Lu'uma'.

U MEYAJIL XAAK'AL TI' LE BA'AX UNAJ U TS'AIKO'OB OJÉELTBIL LE KÚUCHILO'OB SÁASKUNAJ MEYAJ TI' LE MOLAYILO'OB ICHIL U CHÍIKULO'OB TI' INTERNET YÉETEL ICHIL U CHÍIKULIL PLATAFORMA NACIONAL DE TRANSPARENCIA.

Ku ts'a'abal ojéeltbil bix jóok'ik le xak'al meyaj 2022, beeta'ab tu yo'olal le ba'ax unaj ts'a'abal ojéeltbil tumen molayilo'obo'.

Ba'ax ku kaxtik le nu'ukbesajo'

1. Ka xak'alta'ak ka chíimpolta'ak tumen le molayilo'ob ti' u lu'umil Yucatán, le ba'ax jets'a'an ichil le artíikulo 24 jaatsil XI ti' u Noj A'almajt'aanil u Sáaskunta'al yéetel u Ts'aabal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ach yéetel Molayilo'ob, tu'ux ku ya'alik unaj u ye'esiko'ob yéetel u túumbenkunsiko'ob mantats' le meyaj ku beetiko'ob je'el bix jets'a'an ichil le a'almajt'aano'.

2. Ka ila'ak wa táan u beeta'al tumen le molayilo'ob tu lu'umil Yucatán le ba'ax jets'a'an tu yo'olal Sáaskunaj Meyaj ts'o'ok k-yáax a'aliko'.

Ba'ax xaak'alil beeta'abo'.

Jch'a'ab jump'éeel e'esajil, je'el bix ku tso'olol:

1. j-Ch'a'ab chéen jayp'éeel molayilo'ob, yéetel beeta'ab u tsoolil je'el bix ku ye'esa'ala':
 - a) U Mola'ayil u Sáaskunta'al, u Ts'aabal Ojéetbil Meyaj Yéetel u Kanáanta'al Ba'alo'ob Yan u Yil Yéetel Máako'ob ti' u Xéet' Lu'umil Yucatán.
 - b) Ti' le 90p'éelel molayilo'ob directo'ob yéetel indirecto'ob ti' u Xéet' Lu'umil Yucatán yéeyabo'ob tumen u Jala'achilo'ob le molayila', ti' le je'elo'obo' ma' beeta'abti'ob u xak'alil ti' le ba'axo'ob unaj u ts'a'abal ojéeltbil ichil u ja'abil 2021, ichil le xak'alilo'.

Ba'ax meyajilo'ob xak'alta'abo'obij.

1. Ti' le molayilo'ob u Jala'achil u Lu'umil Yucatáne', u molayil P'is si'ipilil, U molayil u pa'ajolta'al A'almajT'aanilo'ob, molayilo'ob ku meyajob tu juunalo'ob, Ayuntamiento'ob yéetel molayilo'ob yaano'ob ichil le méek'tankajilo'obo', ila'ab wa tu na'aksajo'ob le meyaj jets'a'an u na'aksiko'ob je'el bix jets'a'an ichil u jaatsilo'ob I, II, VII, VIII, XVII, XXI, XXVIII, XXXI, XXXII yéetel XXXIX ti' u artículoil 70 ti' le Noj A'almajT'aanilo'.
2. Tu yo'olal le ba'ax yaan u yil yéetel le molayilo'ob indirecto'obo', xak'alta'ab u ts'aiko'ob ojéeltbil le meyaj jets'a'an u na'aksiko'ob tu yo'olal sáaskunaj meyaj je'el bix jets'a'an ichil le Noj A'almajT'aanilo', tumen bey jets'a'an ichil le artíikulo 77 ti' A'almajT'aanilo'.
3. Tu yo'olal le ba'ax yaan u yil yéetel le partido'ob politico'obo', xak'alta'ab u ts'aiko'ob ojéeltbil le meyaj jets'a'an ichil u jaatsilo'ob I, II, XVII, XXXI, XXXII ti' u artículoil 70 ti' le Noj A'almajT'aanilo' yéetel I, IV, XVI yéetel XXIV ti' u artíikuloil 76 ti' le Noj A'almat'aanilo'.
4. Yéetel ti' le ba'ax yaan u yil yéetel lesindicato'obo', xak'alta'ab le meyaj unaj u na'aksiko'ob je'el bix jets'a'an ichil le jaatsilo'ob I, II yéetel XXXIX ti' u artículoil 70 ti' le Noj A'almajT'aanilo', I, II, IV yéetel VII ti' u artículoil 78 ti' le Noj A'almajT'aanilo'; yéetel VII yéetel VIII ti' u artíikuloil 79 ti' le a'almajT'aanilo'.

U ja'abil le meyaj xak'alta'abo'.

Tuláakal le ba'ax na'aksa'ab ichil u ja'abil 2022.

U chíikulilo'ob Internet tu'ux beeta'ab le xaak'alilo'.

1. U chíikulil Plataforma Nacional ti' Transparecia, www.plataformadetransparencia.org.mx.
2. U chíikulilo'ob ti' internet ti' cada molayilo'ob ts'a'an ojéeltbil ti' le molayila', yéetel le tu'ux ku na'aksiko'ob le meyaj ku beetiko'ob tu yo'olal sáaskunaj meyaj.

U ye'esajil wa u calificacionil tu'ux ku chiikpajal wa beeta'ab ba'ax jets'a'an ka beeta'ak tu yo'olal saaskunaj meyaj.

Molayilo'ob	ÍNDICE DE CUMPLIMIENTO PNT	ÍNDICE DE CUMPLIMIENTO SITIO PROPIO	ÍNDICE GLOBAL DE CUMPLIMIENTO
PODER LEGISLATIVO	100	100	100
SUJETOS OBLIGADOS INDIRECTOS	100	100	100
PODER EJECUTIVO	98.93	98.93	98.93
ORGANISMOS AUTÓNOMOS	93.36	93.36	93.36
PODER JUDICIAL	87.72	87.72	87.72
AYUNTAMIENTOS	46.11	46.11	46.11
ORGANISMOS PÚBLICOS MUNICIPALES	41.73	30.08	35.9
SINDICATOS	23.94	23.94	23.94
PARTIDOS POLÍTICOS	30.89	10.57	20.73

U PA'AJOOLTA'AL, U NU'UKTA'AL, U KÁAJSA'AL YÉETEL BEETA'AL U MA'ALOB MEYAJ U CHÍIKULIL INTERNET WA PLATAFORMA ELECTRÓNICA UTIA'AL U BEEYKUNTO'OB LE BA'AXO'OB JETS'A'AN ICHIL LE A'ALMAJT'AANO', YÉETEL UTIA'AL U CHÍIMPOLTA'AL LE BA'AX U JETS'MAJ U CHÍIKULIL SISTEMA NACIONAL TI' TRANSPARENCIA.

Utia'al u beeta'al ba'ax jets'a'an ichil u artiikuloil 49 yéetel 50 ti' u Noj A'almajt'aanil u Sáakunta'al yéetel u Ts'a'abal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ach yéetel Molayilo'obe', yéetel je'el bix jets'a'an ichil a'almajt'aanil u yúuchul meyaj ti' le Plataforma Nacional de Transparencia', ichil le ja'abil táan u ts'a'abal ojéeltbile', beeta'ab u meyajil u xak'alta'al yéetel u yustkiinsa'al u ba'alo'ob yaan u yil yéetel u chiikulil Plataforma Nacional de Transparencia (PNT) utia'al ka meyajta'ak tu beel.

Ichil u meyajil u xak'alta'al yéetel u yustkiinsa'al u ba'alo'ob yaan u yil yéetel u chiikulil Plataforma Nacional de Transparencia, ti'an le je'elo'oba':

- U ts'íibta'al, u yutskiinta'al wa u tu'upul tuláakal ba'axo'ob yaan u yil yéetel le molayilo'ob yahoo'ob ichil u Tsoolil molayilo'ob ti' u Lu'umil Yucatán.
- U beeta'al wa u yutskiinsa'al u chiikulil wa cuenta'ob ku meyaj utia'al u ma'alob meyajto'ob le PNT' tumen le molayilo'obo'.
- U ts'íibta'al ichil u calendario ti' le PNT' le k'iinilo'ob ma'tech meyaj le molayilo'obo'.
- U ts'íibta'al le k'éexelil ka beeta'ak ti' le suutukilo'ob kun chul meyaj ichil le Kúuchilo'ob

Sáaskunaj Meyaj ti' le Molayilo'obo'.

- U ma'alobkíinsa'al u contraseñaob ti' máaxo'ob ku jo'olintiko'ob u kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyaj tu k'áato'obo'.
- U ts'a'abal le ju'unilo'ob ku taasiko'ob ba'ax ba'alo'ob unaj u ts'atpaanta'al tumen le molayilo'ob tu k'áato'obo'.
- U túumbenkúunsa'al le u tojol ka'alikil u k'u'ubul u núukt'aanil le k'áatchi' ka beeta'ak ti' le molayilo'obo'.

Tu yo'olal lelo', le molayila' yéetel u kúuchilil Dirección de Capacitación, Cultura de la Transparencia y Archivos, yéetel u Coordinación de Tecnologías de la Información y Administración de Sistemas ti' u Direccional de Asuntos Jurídicos y Plenariose', tu ts'áaj u ka'ansajil ti' u aj-meyjilo'ob le molayilo'ob ti' u Xéet' Lu'umil Yucatán utia'al ka u kano'ob u eyajtiko'ob u chíikulil PNT. Le ka'ansajilo'oba' leti' le je'elo'oba':

- U ka'ansajil ich línea utia'al u meyajta'al u chíikulil SIPOT.
- U ka'ansajil ich línea utia'al u meyajta'al u chíikulil SISAI.
- U ka'ansajil ich línea utia'al u meyajta'al u chíikulil SICOM.

Utia'al ka beeta'ak le ba'ax jets'a'an ichil u a'almajt'aanil ti'al u meyajta'al u chíikulil Plataforma Nacional de Transparencia; jts'a'ab u yáantajil ti' máaxo'ob ku meyajto'ob ichil molayilo'ob tu yo'olal ba'ax yaan u yil yéetel bix u meyajta'al u chíikulilo'ob yanoo'ob ichil le PNT'o'.

U chíikulil ku k'abatik Sistema de Portales de Obligaciones de Transparencia (SIPOT). Kanasajil utia'al u ma'alob meyajta'al u chíikulil SIPOT

Ichil le ja'abila', jts'a'ab 16p'éelel ka'ansajilo'ob utia'al u ma'alob meyajta'al le chíikulilo', ichil le ka'ansajilo'obo' táakpajo'ob 225juntúulul máako'ob.

Jts'a'ab 73p'éelel aasesoriaob ti'al u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo'.

U Chíikulil u beeta'al k'áatchi'ob tu yo'olal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'ach (SISAI 2.0)

Kaambesajilo'ob utia'al u ka'ansa'al u meyajta'al u chíikulil SISAI 2.0

Ichil le ja'abil ku ts'a'abal ojéeltbilo', jts'a'ab 12p'éelel ka'ansajilo'ob utia'al u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo', utia'al u ma'alob meyajta'al le chíikulilo', táakpajo'ob 114utúulul máako'ob, ich internet beeta'abik.

Jts'a'ab 78p'éelel aasesoriaob utia'al u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo', ichile' ka'ansa'ab le ba'axo'oba':

- U bis'al u tsoolil ti' le k'áatchi'obo'.
- Ka máansa'ak ti' le kúuchil kun núukiko'.
- Ka chíimpolta'ak le k'iinilo'o ku ts'aik le chíikulilo' utia'al u k'u'ubul le núukilo'.
- Ka ila'ak wa ba'ax ju'unil ku taasik le k'áatchi'o'.
- U ja'atsal tu beel le k'áatchi'o'.

Kaambesajilo'ob utia'al u ka'ansa'al u meyajta'al u chíikulil SICOM

Jts'a'ab 47p'élel aasesoriaob utia'al u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo', ichile' ka'ansa'ab le ba'axo'oba':

- U yéensa'al ti' le chíikulilo' le mokt'aanilo'ob ku beeta'al tu yo'olal le takpoolo'obo'.
- Ka tuxta'ak le ba'axo'ob taak u ye'esiko'ob wa u ya'alik le máaxo'ob ku táakpajlo'ob ichil le takpoolilo'.
- Ka tuxtla'ak le jejeláasil ju'unilo'ob tu'ux ku ye'esa'al ts'o'ok u beeta'al ba'ax k'áata'abti'obo'.
- Ka xak'alta'ak le ju'unilo'obo'.
- Ka xak'alta'ak u chíikulil tu'ux ku yokol le takpoolilo'obo' yéetel tu'ux ku yila'al ts'o'ok u beeta'al ba'ax k'áata'abti'obo'.
- Ka tuxta'ak le jejeláasil ju'unilo'ob yaan ba'ax u yil yéetel le máax beetmaj le takpoolilo'.

*U K'A'AMAL YÉETEL U SÁASILKUNTA'AL LE TAKPOOLO'OB WA
RECURSO'OB TI' REVISIÓN OKSA'AN TUMEN KAJNÁALO'OB TU
YO'OLAL BA'AX TU NÚUKAJO'OB U MOLAYILO'OB JALA'ACH TI' LE
XÉET' LU'UMILA'.*

Le takpool wa recurso de revisiono' jump'éel u páajtalil kajnáalo'ob utia'al u ya'aliko'ob ma' ki'imak u yóolo'ob yéetel le ba'ax tu núukaj u Kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyaj ti' le molayilo'obo', lekéen beeta'ak le takpoolalo' le molayila' unaj u kalántik ka chíimpolta'ak u páajtalil kajnáalo'ob u yojéeltiko'ob jejeláas ba'axo'ob tu yo'olal u meyaj jala'ach yéetel le páajtalil tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, utia'al le je'elo' ku kanáanta'al ka beeta'ak jump'éel ma'alob meyaj tumen le Kúuchilo'ob Sáaskunaj Meyajo' beyxan tumen u múuch'kabilo'ob Sáaskunaj Meyaj, le takpoolo' je'el u páajtal u yoksa'al wa ku chíikpajal le ba'axo'oba':

1. U ta'akal wáaj ma' u ye'esa'al nu'ukulilo'ob meyaj;
2. U je'ets'el mina'an le ba'ax ku k'áata'alo';
3. U je'ets'el ma' u meyaj le jala'ach k'áatchi'ta'abo';
4. U k'u'ubul nu'ukulilo'ob meyaj ma' chúukano'obi';
5. U k'u'ubul nu'ukulilo'ob meyaj mina'an ba'al u yil yéetel le ba'ax ku k'áata'alo';

6. Ma' u núuka'al le k'áatchi' ichil le k'iinilo'ob jets'a'ano'ob tumen a'almaj t'aan k'a'abet u núuka'al;
7. U ts'aabal ojéeltbil, u k'u'ubul wáaj u ts'aabal nu'ukulilo'ob meyaj ti' uláak' chíikulil wáaj nu'ukulil jela'an ti' bix k'áata'ab tumen kajnaal ka k'u'ubuk.
8. U ts'aabal wáaj u k'u'ubul le nu'ukulil meyaj ti' jump'éeel chíikulil ma' tu na'atpajal wáaj talam u xak'alta'al tumen le máax beetik le k'áatchi'o'.
9. U tojol wáaj u sútukilo'ob ti'al u k'u'ubul le nu'ukulilo'ob;
10. Le ma' u meyajta'al jump'éeel k'áatchi' beeta'ab;
11. Le ma' u cha'abal u bin xak'albil u nu'ukulilo'ob meyaj tu kúuchilil tu'ux ku meyajtalo'ob.
12. Le ma' u chúukbesa'al, ma' no'ojani', wáaj le ma' u tso'olol tu beel tu'ux jets'a'an yéetel ba'ax o'olal ku ts'aabal le núukajo', wáaj .
13. Le áantajilo' ti'al jump'éeel wáaj ba'ax meyaj.

Takpoolilo'ob wáaj Recurso'ob ti' Revisión oksa'ano'ob tu yo'olal u páajtalil o yojéelta'al u meyajil jala'ach.

Ichil u ja'abil 2022se', oksa'ab 1398p'éelel takpoolo'ob wáaj recurso'ob ti' revisión, ichil le je'elo'obo' 1381p'éelel oksa'ab tu yo'olal ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil jala'ach, beeta'ab beyo' tumen bey jets'a'an ichil u Noj A'almajt'aanil u Sáakunta'al yéetel u Ts'a'abal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ach yéetel Molayilo'ob, yéetel u A'almajt'aanil u Sáakunta'al yéetel u Ts'a'abal Ojéeltbil u Meyaj Jala'ach yéetel Molayilo'ob tu Xéet' Lu'umil Yucatán.

Ti' le je'elo'obo', u molayil Servicios de Salude' tu k'amaj **191p'éelel** takpoolilo'ob, u molayil Instituto Electoral y Participación Ciudadana tu k'amaj **99p'éelel** yéetel u Ayuntamientoil Kanasine' **61p'éelel**, leti' le molayilo'ob máases tu k'amajo'ob takpoolilo'ob ichil u ja'abil 2022.

Tu yo'olal le takpoolo'ob wáaj recurso'ob ti' revisión oksa'abo'obo', jts'a'ab **6,855p'éelel** moka'anilo'ob.

Beeta'ab **11,873p'éelel** meyajilo'ob utia'al u ts'a'abal ojéeltbil ba'ax ts'o'ok u je'ets'el ichil le takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisión oksa'abo'ob tu yo'olal ojéelalil.

Sásilkúunta'ab 1,426p'éelel takpoolo'ob wáaj recurso'ob ti' revisión.

Ti' le **1,426p'éelel** takpoolo'ob wáaj recurso'ob ti' revisión sásilkunta'ab tu ja'abil 2022se', **662u téenele'** luk'sa'ab le ba'ax tu núukaj le molayilo'obo', **269u téenele'** jk'e'ex le ba'ax tu núukaj le molayilo', **88u téenele'** j-je'ets' le ba'ax tu núukaj le molayilo' máalo'ob yanik, **155u téenele'** jxu'ulsa'ab u meyajta'al yéetel **252u téenele'** ma' jk'a'am utia'al ka meyajta'ak le takpoolilo'.

Tu ts'o'oke', ti' le **1,426u p'éelel** moka'anilo'ob jts'a'ab tu yo'olal le takpoolilo'ob beeta'ab tu

ja'abil 2022se', 1,019u téenele' jach beeta'ab u meyajil u xak'alta'al le takpoolo'obo', yéetel ila'ab de que ma'alob bin ka k'u'ubuk le ojéelalil k'áata'ano', lela' ku ye'esike' u **71.5%toil** ti' tuláakal le xaak'alilobo', yéetel **407u téenele'** ma' jach beeta'ab u meyajil u xak'alta'alo'obi' tumen ila'ab ma' ma'alob úchik u beta'al le takpoolilobo' je'el bix jets'a'an ichil le a'almajt'aanilo', lelo'oba' ku chíkpajal bey u **28.5%toil** ti' tuláakal le takpoolilobo'.

K'a'anan xan u ya'alale', ichil le **1,019p'éelel** makt'aanilo'ob jts'a'ab tu yo'olal le takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisiono'ob oksa'abo'obo', ichil u **91.4%toil** ti' le je'elo'oba' áanta'ab ke kajnáalilobo', yéetel ichil 8.6%toil j-je'ets' le ba'ax tu núukaj le molayilo' máalo'ob yanik.

Ku ts'a'abal ojéeltbil ti' u múuch'kabilo'ob Órganos de Control Interno u makt'aanilo'ob le molayila'.

Tu yo'olal le ba'ax ma' tu beetko'ob tu beel u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo', ka'alikil u k'amiko'ob yéetel u meyajtiko'ob le ba'ax ku k'áata'al tu yo'olal u meyajil jala'ache'; jts'a'ab ojéeltbil **265p'éelel** makt'aanilo'ob ti' u múuch'kabilo'ob Órganos de Control Interno ti' le molayilo'obo', le je'elo'oba' tu yo'olal le ba'ax u jets'maj u Plenoil Inaip Yucatán, utia'al beyo' le molayilo'oba' ka u ts'áaob u si'ipilil ti' le aj-meyajo'ob ma' tu beetajo'ob le ba'ax unaj u beetko'obo'.

U Kanáanata'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak ch'a'an tumen u molayilo'ob jala'ach.

Tu yo'olal le páajtalil ts'a'anto'on tumen u U Noj A'almajt'aanil u Kanáanta'al Tuláakal Ba'axo'ob Ku Beetik u K'ajóolta'al Máak Ch'a'an Tumen u Molayilo'ob u Jala'achil tu Lu'umil Yucatáne', le molayila' tu k'amaj u takpoolilobo' wáaj recurso'ob de revisión ts'a'an ti' le molayilo'obo' tumen kajnáalo'ob, tumen ma' táan u chímpolta'al u páajtalil kajnáalo'ob utia'al u k'ajóoltiko'ob, u yutskintiko'ob, u ya'alal ma' u meyajta'al wa u xu'ulul u meyajta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak (páajtalil ARCO), utia'al beyo' ka saasilkunta'ak le talamilo'ob yaan tu yo'olal le je'elo', yéetel ka kanáanta'ak u páajtalil u ya'alik kajnáalo'ob wa u k'áat ka meyajta'ak wa ma' tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, beora kun tsolbil bix beeta'abik:

Takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisión oksa'ano'ob tia'al u kanáanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Ichil u k'iinilo'ob 01 ti' enero tak 31 ti' diciembre tu ja'abil 2022se', **oksa'ab 17p'éelel takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisión** utia'al u kanáanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Ti' le takpoolo'ob oksa'ano'obo' kamp'éelel jts'a'ab tu táan u molayil Secretaría de Salud yéetel Consejería Jurídica, ka'ap'éelel jts'a'ab tu táan u molayil Consejo de la Judicatura del Estado de Yucatán yéetel Secretaría de Educación, le je'elo'oba' leti' le molayilo'ob máases tu k'amajo'ob le

takpoolo'ob ichil u ja'abil 2022.

Tu yo'olal le takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisión oksa'abo'obo' jts'a'ab **80p'éelel** mokt'aanilo'ob.

Beeta'ab **143p'éelel** meyajilo'ob utia'al u ts'a'abal ojéeltbil ba'ax ts'o'ok u je'ets'el ichil le takpoolo'ob wáaj recurso'ob de revisióno'obo'.

Sásilkúunta'ab **11p'éelel** takpoolo'ob wáaj recurso'ob ti' revisón tu yo'olal tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak

Ka'alikil u sásilkunta'al le takpoolo'obo', ichil **juntéenele' ma' jk'a'am ti'al u meyajta'ali'**, tumen ichile' chíikpajj wáaj ba'ax jets'a'an ichil le atíkulo 105 ti' u A'almajT'aanil u Kaláanta'al Tuláakal Ba'axo'ob Ku Beetik u K'ajóolta'al Máak Yaan Cha'an tumen Molayilo'ob tu Lu'umil Yucatán, **jo'o u téenele' luk'sa'ab le ba'ax tu núukaj le molayilo'obo'** tumen ma'alobi' yéetel **kantéenele' xu'ulsa'ab u meyajta'al**.

Ti' le **11up'éelel mokt'aanilo'ob jts'a'ab ka'alikil u sásilkunta'al le takpoolo'ob ichil u ja'abil 2022se'**, ichil **5 u p'éelele'** jach beeta'ab u meyajil u xak'alta'al ila'ab wa jach ma'alob úuchik u beeta'al, le je'ela' ku ye'esike' u **45%toil** ti' tuláakal le takpoolo'obo', yéetel chen ichil **8 u p'éelele'** ma' jach xak'alta'abo'ob tumen chíikpaj wa ba'ax jets'a'an ichil le a'almajt'aano'ob utia'al ma' u xak'alta'al, le je'alo'oba' u **55%toil** ti' tuláakal le takpoolo'obo'.

Ti' tuláakal le takpoolo'ob jach xak'alta'abo'obo', ichil u **100%toil ti' le je'elo'oba' áanta'ab le kajnáalo'obo'**, beyo' ku ye'esa'al táan u chíimpolta'al u páajtalilo'ob ti' tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Ku ts'a'abal ojéeltbil ti' u múuch'kabilo'ob Órganos de Control Interno u mokt'aanilo'ob le molayila'.

Tu yo'olal le ba'ax ma' tu beetko'ob tu beel u aj-meyjilo'ob le molayilo'obo', ka'alikil u k'amiko'ob yéetel u meyajtiko'ob le k'áatchi'ob ku beta'alo'obo';

jts'a'ab ojéeltbil jump'eel mokt'aanil ti' u múuch'kabil Órgano de Control Interno ti' u Ayuntamientoil Akil, le je'ela' tu yo'olal le ba'ax u jets'maj u Plenoil Inaip Yucatán, utia'al beyo' ka u ts'a'abak u si'ipilil ti' le aj-meyajil ma' tu beetaj le ba'ax unaj u beetko'.

Xaak'alil Meyaj ku beeta'al ka'alikil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Beeta'ab **kanp'éelel xaak'alil meyajilo'ob** ti'al u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Ichil le mokt'aanilo'ob jts'a'abo', **19p'éelele'** mokt'aanilo'ob tu yo'olal xak'al meyaj.

Beeta'ab **24p'éelel** meyajilo'ob utia'al u ts'a'abal ojéeltbil ba'ax ts'o'ok u je'ets'el ichil le

takpoolo'obo', tuláakalo'ob yaan ba'ax u yilo'ob yéetel le xak'al meyajo'.

Sásilkúunta'ab **kanp'éelel xak'al meyajilo'ob ka'alikil** u yila'al ma' chíimpolta'ab ba'ax jets'a'an ichil u U Noj A'almajt'aanil u Kanáanta'al Tuláakal Ba'axo'ob Ku Beetik u K'ajólta'al Máak Ch'a'an Tumen u Molayilo'ob Jala'ach.

*SI'IPILIL TS'A'ANO'OB TUMEN MA' TU CHÍMPOLTA'AL LE
MOKT'AANILO'OB BEETA'AB TU YO'OLAL LE TAKPOOLO'OB WA
REURSO'OB DE REVISIONO'OBO' BEETA'ABO'OBO'.*

Ichil u ja'abil 2022se' jts'a'ab yéetel ila'ab ka beeta'ak le ba'ax jets'a'an ichil le **120 up'éelel** si'ipilil jts'a'ab ichil **119 up'éelel** ju'unilo'ob meyaj, tuláaka'alo'ob yaan ba'ax u yilo'ob yéetel amonestaciones públicas jts'a'ab tu yook'ol aj-meyjilo'ob jala'ach, ichil le je'elo'oba' **118 up'éelele'** utia'al takpoolo'ob wáaj **recurso'ob de revisión tu yo'olal ba'ax meyajil ku beetik jala'ache' yéetel ka'ap'éele'** takpoolo'ob wáaj **recurso'ob de revisión tu yo'olal u páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máak.**

*U MEYAJIL U TS'A'ABAL OJÉELTBIL U PÁAJTALIL MÁAK U K'ÁATIK JE'EL
BA'AXAK OJÉELALIL YAAN U YIL YÉETEL U MEYAJIL JALA'ACH YÉETEL
UTIA'AL U KALÁANTA'AL TULÁAKAL BA'AXO'OB KU BEETIK U
K'AJÓOLTA'AL MÁAK.*

Le ju'unil meyaja' ku kaxtik ka ojéelta'ak le jejeláasil meyajil ku beeta'al tumen u kúuchilil comunicaci3n, diseo gráfico yéetel imagen institucional, ti'al u ts'a'abal ojéeltbil le páajtalilo'ob u k'áata'ak ojéelalil yaan u yil yéetel u meyajil jala'ach yéetel u páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máak, je'el bix tuláakal le meyajilo'ob beeta'ab tu ja'abil 2022.

Beyxane' ku k'i'itpesik ichil kajnáalo'ob ojéelalil utia'al u yojéeltiko'ob ba'ax meyajil ku beetik le Inaip Yu'atano', ku beetik xan ka yanak jump'éelel múul meyaj ichil najil xooko'ob, kajnálilo'ob, jala'acho'ob, aj-meyjilo'ob yéetel empresaob, le je'ela' ku béeychajal yéetel ma'alob meyajilo'ob.

U Ts'a'abal ojéeltbil u páajtalil máak u k'áatik je'el ba'axak ojéelalil yaan u yil yéetel u meyajil jala'ach.

Utia'al u beeta'al u meyajil u ts'a'abal ojéeltbil ichil kajnáalilo'ob u k'a'ananiil u k'ajóolta'al, u beeta'al k'áatchi'ob yéetel u ma'alob meyajta'al le ojáalalil yaan u yil yéetel u meyajil jala'ache', tu ja'abil 2022se' beeta'ab 86p'éelel meyajilo'ob utia'al ts'a'abal ojéeltbil le pajtalilo'oba'.

U p'isk'iinil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Ichil u noj k'imbesajil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máake', pa'ajóolta'ab yéetel beeta'ab meyajilo'ob ichil le k'imbesajil tu noj Lu'umil Yucatán. Le meyajilo'obo' ichil óoxp'éelel p'isk'iin beeta'abik 10 tak 29 ti' enero, 9p'éelel meyajilo'ob beeta'abik yéetel táakpaj tuláakal kajnáalilo'ob, beyxane' beeta'ab u Rutail le provacidado', le je'ela' múul meyajta'ab yéetel u múuch'kabil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak ti' u Noj Chíiklil Sistema Nacional de Transparencia.

30 ti' enero: U Rutail le Privacidado'.

Yéetel u tuukulil u ts'a'abal ojéeltbil ichil kajnáalilo'ob yéetel ichil le molayilo'ob u k'a'ananiil u kaláanta'al ich internet yéetel ich uláak' chíikulilo'ob tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máake' yéetel utia'al ma' u lúubul máak ichil wa ba'ax sajbe'entsilil beyxan utia'al ka ojéelta'ak bix je'el u páajtal u kanántiko'ob tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al maake', beeta'ab le meyaj tu k'abataj La Ruta de la Privacidad, múul meyajta'ab yéetel u múuch'kabil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak ti' u Noj Chíiklil Sistema Nacional de Transparencia.

Ichil le meyaj beeta'ab ichil línea yéetel ti' u chíikulil plataforma telmex', táakpajo'ob 90utúulul máako'ob yéetel xko'olelo'ob.

U yáax k'iinil ti' febrero. - Mejen paalal ichil u chíikulilo'ob internet.

Yéetel u tuukulil u yu'ubal u t'aan mejen paalal yo'olal u meyajil u kaláanta'al tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al maak yéetel le jejeláasil sajbe'entsilo'ob yaan ichil le interneto', beeta'ab jump'éelel meyaj tu ka'abataj U múul tsikbalil mejen paalal ichil u chíikulilo'ob internet, ichile' táakpajo'ob Diego Burgos Cazola, Jade Camila Canto Santiago yéetel Daniela May, leti'obe' tu naajalto'ob u ketlaamil Concurso para ser Comisionada y Comisionado Infantil del Pleno ti' INAI, beyxane' táakpajj Viviana Manrique, máax tu náajaltaj u ka'akúuchilil ti' u jaatsil B ti' le Concurso Nacional de Historieta Infantil ti' INAI; le tsikbala' jo'olinta'ab tumen Dra. Adriana de León Carmona.

2 ti' febrero: xLo'bayano'ob yéetel taankelmo'ob ichil redes sociales.

Yéetel u tuukulil u k'a'ayta'al ichil xLo'bayano'ob yéetel taankelmo'ob u noj ba'alil u kaláantiko'ob tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al maak ichil le redes sociales', yéetel utia'al xan u ka yanak jump'éeel múul tsikbalil ichil leti'ob yéetel u Plenoil le molayila', beeta'ab jump'éeel Tsikbalil tu k'abataj: xLo'bayano'ob yéetel taankelmo'ob ichil redes sociales, le je'ela' jo'olinta'ab tumen Larissa Acosta Escalante, ichile' táakpajao'ob jejeláasil xoknáalilo'ob ti' ya'ab noj najil xooko'ob ti' le lu'umila'.

U ka'ansajil ti'al u beeta'al U ju'unil tu'ux ku ye'esal ba'ax biilal u ch'a'abal tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak tumen empresaob.

Le Mtro. Luis Ricardo Sánchez, u jo'olpóopil u kúuchilil Normatividad ti' Noj molayil INAI, tu ts'áaj jump'éeel kambeajil ti'al u beeta'al U ju'unil tu'ux ku ye'esal ba'ax biilal u ch'a'abal tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak tumen empresaob, ichile' táakpaj 70 u túlul máako'ob.

3 ti' febrero - jk'u'ubul u chímpolalil ti' máaxo'ob tu náajalto'ob u ketlaamil "kanáant ba'axo'ob ku ye'esik máaxechi' yéetel che'ejtibil meyajob'ob".

U k'iinil 3 ti' febreroe', jk'u'ub u chímpolalil ti' máaxo'ob tu náajalto'ob u ketlaamil "kanáant ba'axo'ob ku ye'esik máaxechi' yéetel che'ejtibil meyajob'ob", tu naajalto'ob jump'éeel Smartwatch, le naajalila' jk'u'ub ichil u k'imesajil ku beeta'al ti'al u kaláanta'al tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak ichil u ja'abil 2022.

3 ti' febrero - jts'a'ab jump'éeel tsikbalil tumen juntúul ti' u jo'olpóopilo'ob wáaj Comisionado ti' INAI, Oscar Mauricio Guerra Ford.

Utia'al u ka'ansa'al yéetel u ma'alob meyajta'al yéetel u kaláanta'al tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak tumen le máaxo'ob ku ts'aiko'ob péetsilo'ob tu lu'umil Yucatáne', jts'a'ab u tsikbalil: Tuláakal ba'ax ku beetik u k'ajóolta'al máak yan u yil yéetel u tuukul beeyxan ba'alob jach uti'al, le je'ala' jts'a'ab tumen juntúul ti' u jo'olpóopilo'ob wáaj Comisionado ti' INAI, Oscar Mauricio Guerra Ford.

4 ti' febrero - Joronts'íibta'ab jump'éeel makt'aanil múul meyaj ichil Inaip Yucatán yéetel u molayil CULTUR.

Joonts'íibta'ab jump'éeel makt'aanil múul meyaj ichil Inaip Yucatán yéetel u molayil CULTUR, utia'al beyo' ka beeta'ak jump'éeel múul meyaj, beyo' je'el u páajtal u k'a'ayta'al wáaj u ye'esal ichil u kúuchilo'ob tu'ux ku bin aj-xímbalo'ob, tuláakal le meyaj ku beetik le molayila'.

4 ti' febrero - Meyajil-kaambalil ichil u aj-meyjilo'ob yéetel ix-meyjilo'ob Inaip Yucatán.

Utia'al u beeta'al jump'éeel ma'alob meyaj ka'alikil u kaláanta'al tuláakal ba'ax ku beetik u k'ajóolta'al máak ch'a'an tumen molayilo'ob jala'ache', jts'a'ab jump'éeel meyaj-kaambalil tumen u Jo'olpóopil ITEI Jalisco, Salvador Romero Espinosa, ti' u aj-meyjilo'ob yéetel ix-meyjilo'ob le molayila'.

J-káajsa'ab u meyajil: Nosotras con la Información.

Tu k'iinil 8 ti' febreroe', beeta'ab jump'éeel meyaj tu'ux jk'u'ub carteleso'ob ti' aj-ts'aako'ob yéetel ix-ts'aako'ob ku meyajob ichil u nu'ukbesajil 24/7, ichil le meyajila' táakpaj xan u molayil Article 19, yéetel le je'ela' jkáajsa'ab u meyajil u k'a'ayta'al u páajtalil ojéelalil yéetel toj óolal ti' máasewáal xko'olelo'ob ti' u lu'umilo'ob Campeche, Oaxaca yéetel Chiapas.

Múul-táakpajal ts'ikbalil.

Tu k'iinil 16 ti' febrero tu ja'abil 2022se', yéetel jump'éeel múul meyaj beeta'ab yéetel u molayil Secretaría Técnica de Evaluación y Planeación', beeta'ab u meyajil múul-táakpajal tsikbalil, tu'ux táakpesa'ab u meyajil sáaskunaj meyaj, u ts'a'abal ojéeltbil u meyajil jala'ach, je'ek'ab jala'ach, aarchivos yéetel u kaláanta'al tuláakal ba'ax ku beetik u k'ajóolta'al máak. Utia'al le je'ela' jk'a'am le ju'unilo'ob tu k'ubaj SEPLAN.

U ketlaamil "kanáant ba'axo'ob ku ye'esik máaxechi' yéetel che'ejtibil meyajob".

Tu wíinalil eneroe' jk'a'am le meyajilo'ob tuxta'ab tumen kajnáalo'ob tu yo'olal u ketlaamil "kanáant ba'axo'ob ku ye'esik máaxechi' yéetel che'ejtibil meyajob" tu k'iinil 14 ti' eneroe' jk'a'am 50 p'élel meyajilo'ob.

Tu k'iinil 26 ti' eneroe', beeta'ab u meyajil u xak'alta'al máakalmáak meyajilo'ob kun naajalo'ob, ichil le meyaj-xak'alila' táakpajo'ob Mtra. María Cristina Mata, Mtra. Salomé Sansores López yéete Mtro. Álvaro Carcaño Loeza, yáaxile' tu jóok'so'ob le 10p'éelel meyajilo'ob máases jats'uts'o'ob yéetel tu ts'ooke' jóok'sa'ab le óoxp'éeel kúuchilo'obo', beetúun ila'ab máaxo'ob naajalnajo'obj:

- Ricardo Adrián Paredes Sánchez
- Ismael Puc Moo
- Ileana Arminda Esperón Rodríguez.

Múul tsikbalil: U chímpolta'al tuláakal máak ichil u meyajil u ts'a'abal ojéelalil yo'olal u meyajil jala'ach yéetel ti'al u kaláanta'al tuláakal ba'ax ku beetik u k'ajóolta'al máak.

Utia'al u yojéelta'al ba'ax ku tuklik xko'olelo'ob tu yo'olal le páajtalil yaanti'ob tia'al u k'áatiko'ob ba'axo'ob yo'olal u meyajil jala'ach yéetel tu yo'olal le ba'ax u xokmajo'obo', beeta'ab jump'éeel múul tsikbalil tu k'abataj: U chímpolta'al tuláakal máak ichil u meyajil u ts'a'abal ojéelalil yo'olal u meyajil jala'ach yéetel ti'al u kaláanta'al tuláakal ba'ax ku beetik u k'ajóolta'al máak, le je'ela'beeta'ab ichil u noj k'imbesajil xko'olelo'ob wey yóok'ol kaabe'. ichil le múul tsikbala' táakpajo'ob: juntúul u ix-Comisionadail INAI, Josefina Román Vergara, Activista Bertha Pech, u ix-Comisionadail u molayil Instituto de Transparencia de Aguascalientes Brenda Macías de la Cruz yéetel u ix-jo'olpópil u múuch'kabil Jade Propuestas Sociales y Alternativas al Desarrollo A.C., Raquel Aguilera Troncoso, le tsikbalo' jo'olinta'ab tumen máax ku jo'olintik u múuch'kabil Consultivo ti' u molayil Inaip Yucatán, María del Carmen de la Peña Corral. Beeta'ab u meyajil u payalt'anta'alo'ob, beta'ab tuláakal le mayas k'abéetchaj ichil le meyajilo', yéetel jts'a'ab u chímpolalo'ob. Le tsikbala' ich línea beeta'abik.

Joronts'íibta'ab jump'éeel mokt'aanil múul meyaj ichil u molayil Inaip Yucatán yéetel u H. Ayuntamientoil Progreso.

Utia'al u sásilkúunta'al u yúuchuk ka'ansajil yéetel u chímpolta'al u páajtalil kajnáalilo'ob u k'áatiko'ob yéetel u yojéeltiko'ob ba'ax meyajil ku beetik u jala'achilo'obe', u molayil Inaip Yucatán yéetel u H. Ayuntamientoil Progreso' tu joronts'íibto'ob jump'éeel mokt'aanil múul meyaj, le mokt'aanila' joronts'íibta'ab tumen u jo'olpópilo'ob Inaip, yéetel u jala'achil u mekt'aankaajil Progreso.

U nu'ukbesajil Inaip en tu Municipio.

Utia'al u ka'ayta'al u meyajil u sásilkunta'al u meyajil jala'ach, u ka'ansajil máaxo'ob ku meyajo'ob ichil le Ayuntamiento'obo' yéetel ka yanak jump'éeel múul meyaj ichil le molayila' yéetel le Ayuntamiento'obo' beyxan utia'al u ts's'abal k'ajóoltbil ichil kajnáalilo'ob u páajtalil tuláakal máak u k'áatik yéetel u yojéeltik ba'ax meyajil ku beetik le jala'achilo'ob yéetel u kaláanta'al tuláakal ba'ax beetik u k'ajóolta'al máake', ichil u nu'ukbesajil Inaip en tu Municipioe' xíimbalta'ab 44p'éeel méekt'anikaajilo'ob ichil u ja'abil 2022. Ichil le meyajila' ku ka'ansa'al máaxo'ob ku meyajo'ob ichil le Ayuntamiento'obo', ku ye'esa'al u meyajil oochelo'ob, ku ts'a'abal jump'éeel kúuchilil tia'al u yáanta'al kajnáalilo'ob, ku ts'a'abal tsikbalo'ob ti' xoknáalo'ob yéetel ku ti' xko'olelo'ob ti' u molayil Instituto Municipal de la Mujer.

1. Valladolid.
2. Tinum.
3. Tzucucab.
4. Tixkokob.
5. Yaxkukul.
6. Acanceh.
7. Cansahcab.
8. Dzemul.
9. Izamal.
10. Chemax.
11. Sucilá.
12. Espita.
13. Sudzal.
14. Kantunil.
15. Halachó.
16. Huhí.
17. Tahmek.
18. Tetiz.
19. Kinchil.
20. Telchac Pueblo.
21. Telchac Puerto.
22. Buctzotz.
23. Tekal de Venegas.
24. Tekax.
25. Tecoh.
26. Tekit.
27. Dzilam González.
28. Dzidzantún.
29. Ticul.
30. Sacalum.
31. Dzan.
32. Chacsinkín.
33. Tixméhuac.
34. Baca.
35. Muxupip.
36. San Felipe.
37. Río Lagartos.
38. Chicxulub Pueblo.
39. Hocabá.
40. Hunucmá.
41. Ucú.
42. Tixpéual.
43. Cuzamá.
44. Homún.

18 ti' mayo': jk'u'ub u cartelesil u nu'ukbesajil Nosotras con la información ichil naajil ts'aako'ob ti' le Ayuntamientoil Jo'.

Yéetel u tuukulil u k'a'ayta'al u páajtalil ojéelalil yéetel toj óolal ti' máasewáal xko'olelo'ob ti' u lu'umilo'ob Campeche, Oaxaca yéetel Chiapasé', jk'u'ub u cartelesil u nu'ukbesajil Nosotras con la información ichil naajil ts'aako'ob ti' le Ayuntamientoil Jo'.

Joronts'íibta'ab jump'éel mokt'aanil múul meyaj ichil u molayil Inaip Yucatán, Secretaría de las Mujeres, Fiscalía General del Estado de Yucatán, Secretaría de Seguridad Pública, yéetel Centro Estatal de Atención a Víctimas, le mokt'aanilo' beeta'ab tu táan u Noj molayil INAI.

Tu k'iinil 24 ti' mayoe', u molayil Secretaría de las Mujeres tu payalt'antaj yéetel tu much'kiinsaj u aj-meyjilo'ob yéetel u ix-meyjilo'ob le molayilo'ob tu joronts'íibto'ob le mokt'aanilo' utia'al ka ts'a'abakti'ob jump'éel Meyajil-kaambalil tu k'abataj Lucha contra Violencia de Género Digital en México; tu ts'ooke' joronts'íibta'ab jump'éel mokt'aanil utia'al ka xu'ulsa'ak tuláakl lóobil ku máasik xko'olelo'ob ichil le interneto'. U molayil Inaip Yucatané' tu mokt'antaj ka ts'a'abak jump'éel tsikbakil tu yo'olal u páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, lela' ichil le jejeláasil molayilo'ob Institutos Municipales de la Mujer, le meyajá' ichil u nu'ukbesajil Inaip en tu municipio ku beeta'al.

U p'isk'iinil k'imbesajil:

Tu k'iinil 30 ti' mayo tak 2 ti' junioe' beeta'ab u k'imbesajil u 18 ja'abilo'ob káajsa'ab u meyajta'al u A'almajt'aanil Ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil ichil u Jala'achil le Xéet' Lu'umila' yéetel

Méek'tankaajo'ob tu Lu'umil Yucatán.

Tu k'iinil 30 ti' mayoe', beeta'ab jump'éeel tsikbalil tu k'abataj: U múuk'il ojéelalil, múul tsikbalil yéetel xoknáalilo'ob, u táakpajal kajnálilo'ob ku beetik ka yanak jump'éeel ma'alob sáasilil meyaj ichil jala'acho'ob yéetel ma' u yúuchul ookol.

Ichil le jejeláasil meyajilo'o beeta'ab ti'al u k'imbesa'al u 18 ja'abilo'ob káajsa'ab u meyajta'al u A'almajt'aanil Ojéelalil yaan ba'ax u yil yéetel u meyajil ichil u Jala'achil le Xéet' Lu'umila' yéetel Méek'tankaajo'ob tu Lu'umil Yucatán, tu k'iinil 30 ti' mayoe', beeta'ab jump'éeel tsikbalil tu k'abataj: U múuk'il ojéelalil, múul tsikbalil yéetel xoknáalilo'ob, u táakpajal kajnálilo'ob ku beetik ka yanak jump'éeel ma'alob sáasilil meyaj ichil jala'acho'ob yéetel ma' u yúuchul ookol; le tsikbala' beeta'ab tu naajil xook Universidad Tecnológica del Poniente tu kaajil Maxcanú, ichile' táakpajo'ob Lizbeth Basto Avilés, Secretaria de la Contraloría General, Larissa Acosta Escalante, Ivanna Ongay Xacur, ti' CPC Anticorrupción yéetel ix-Comisionada Presidenta María Gilda Segovia Chab.

30 ti' mayo: jch'a'ab u yoochel

Beete'ab tuláakal u meyajil tia'al u ch'a'abalu yoochel tuláakal máaxo'ob ku meyajjo'ob ichil u molayil Inaip Yucatán, le je'ela' tu k'iinil 31 ti' mayo.

Tu k'iinil 31 ti' mayo: jk'u'ub jump'éeel chíipolalil ti' máaxo'ob ts'o'ok u chukiko'ob máanal ti' 10 ja'abilo'ob táan u meyajjo'ob ichil u molayil Inaip Yucatán.

Jk'u'ub jump'éeel chíipolalil ti' máaxo'ob ts'o'ok u chukiko'ob máanal ti' 10 ja'abilo'ob táan u meyajjo'ob ichil u molayil Inaip Yucatán; ti'al le je'ela' tuxta'ab meyajtbil le chíimpolalo'obo', payalt'anta'ab le jmeyjilo'obo' yéetel beeta'ab jump'éeel meyaj tu'ux ku chíikpajal u yoochel máaxo'ob tu k'amo'ob le chíimpolalo'.

Yáax k'iinil ti' junio: U kaambesajil Líderes por la Transparencia.

Jkáajsa'ab u kaambesajil Líderes por la Transparencia, le je'ela' tu kaajil Izamal úuchij, ichil le meyajilo' jch'a'ab oochelo'ob, beyxane' tuxta'ab u ts'íibil ti' le jts'áaj péektsilo'ob ti'al ka k'a'ayta'ak, le meyajilo' ichil u kúuchilil Centro Estatal de Capacitación, Investigación y Difusión Humanística de Yucatán beeta'abij.

Yáax k'iinil ti' junio: Úuch jump'éeel múul tsikbalil tu k'abataj Diálogos por la transparencia con la comunidad artística.

Yéetel u tuukulil u yojéelta'al ba'ax talamilo'ob ku máasik máaxo'ob ku meyajjo'ob bey artistaso'obe' ichil u meyajil u k'átiko'ob ti' jala'acho'ob ba'ax áatajilo'ob ku ts'aiko'ob tu yo'olal

le talamil ku másiko'ob ka'alikil jk'a'al tuláakal le kúuchilo'ob meyaj tu yo'olal u k'oja'anil COVID-19e', beeta'ab jump'éeel múul tsikbalil yéetel máaxo'ob ku meyajob bey aj-óok'oto'ob,ix-óok'oto'ob, aj-paaxo'ob, máaxo'ob ku meyajob ichil baalts'aam yéetel aj-ts'íibo'ob, ichil le tsikbalila' táakpaj'ob Roger Pech Sansores, Socorro Loeza Flores, Brenda Parada, Jorge Iván Borges yéetel jo'olinta'ab tumen Ana Georgina Varguez Pérez.

2 ti' junio: U meyajil Día Violeta.

Yéetel u tuukulil u chíimpolta'al yéetel u kaláanta'al ma' u yúuchul loob yéetel ma' u peech' óolta'al mixmáak chéen tumen xko'olel; ichil u molayil Inaip Yucatáne' beeta'ab u yáax k'iinil meyaj Día Violeta ichil le molayila', ichil le meyajila' táakpajij Dra. Gina Villagómez máax tu ts'áaj jump'éeel tsikbalil yaan u yil yéetel le k'iinilo', beyxane' jts'a'ab ojéeltbil jump'éeel chíikulil ichil internet tu ka'abataj microsítio violeta, ichil le chíikulila' yaan u ye'esa'al tuláakal ojéelalil yaan u yil yéetel le meyajil ku beete'al ka'alikilu kláanta'al ma' u loobilta'al mixmáak chéen tumen xko'olel. Beyxane' jt'a'ab jump'éeel sásilil chak ya'ax utia'al beyo' ka ila'ak u k'a'anil u kaláanta'al ma' u loobilta'al xko'olel.

Káajsa'ab u kaanbalil especialización en archivística.

Tu k'iinil 9 ti' junioe' ka'alikil u k'imesa'al u máank'iinal Archivose' kaajsa'ab u wakjaastil u kaanbalil especialización en archivística, beyxane' jts'a'ab jump'éeel tsikbalil tumen Mtro. Jorge Nacif Mina, le tsikballo' tu k'abataj, Tuukulilo'ob yo'olal bix ku meyajta'al archivos wey México'.

U meyajil u ts'a'abal k'ajóoltbil u chíikulil Plataforma Nacional de Transparencia yéetel u kaambalil ti'al máaxo'ob ku meyajob ichil ts'áaj péektsilil.

Utia'al u ts'a'abal k'ajóoltbil u túumbenil bix u yúuchul meyaj ichil u chíikulil Plataforma Nacional de Transparencia yéetel u ts'a'abal kaambalil ti'al máaxo'ob ku meyajob ichil ts'áaj péektsilil wey tu lu'umil Yucatan', tu k'iinil 4 ti' julio tu ja'abil 2022se' beeta'ab u meyajil u ts'a'abal k'ajóoltbil u áanalte'il Periodismo de Investigación en el Ámbito Local, la Conferencia Transparencia, Derecho a Saber y Tecnologías para el ejercicio periodístico tumen u ix-Comisionadail INAI Norma Julieta del Río Venegas; le kaambalilo' jSergio Octavio Contreras Padilla tu ts'áaj, le meyajila' ichil u najil xook Universidad Modelo beeta'abij.

U je'ets'el u meyajil u múuch'kabil Red Estatal de Datos Abiertos.

Utia'al u beete'al jump'éeel ma'alob meyaj ka'alikil u meyajta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak wey tu lu'umil Yucatáne', tu k'iinil 5 ti' julio tu ja'abil 2022se', je'ets' u meyajil u múuch'kabil Red Estatal de Datos Abiertos, ichile' táakpajij 8p'éelel molayilo'ob, ichil u molayilo'ob jala'ach, u molayilo'ob kajnáalilo'ob yéetel u molayil Inaip Yucatán, beyxane' u Ayuntamientoil Jo',

Umán yéetel Progreso tu káajso'ob le meyajila' utia'al beyo' ka yanak jump'éeel ma'alob meyajil tu yo'olal tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak wey tu lu'umil Yucatáne' tu yo'olal ba'ax yaan u yil yéetel bix u yúuchul máan ichil jala'achilo'ob tu ja'abil 2022.

U meyajil u ts'a'abal ojéeltbil u noj ba'alil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak ichil u méek'tankaajil Umán.

Yéetel u tuukulil u ts'a'abal ojéeltbil u noj ba'alil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máake', jts'a'ab jka'ap'éeel tsikbalob ichil u méek'tankaajil Umán, ichil le tsikbalá táakpajo'ob u xoknáalilob u najil xook Secundaria Estatal Raquel Dzib Cicero yéetel ix-meyajil k'abo'ob yéetel u ix-meyjilob u Ayuntamientoil Umán, ichil le meyajila' táakpaj xan u Comisionadoil Inaip Carlos Fernando Pavón Durán.

Jts'o'oksa'ab u kaambalil Líderes por la Transparencia.

Tu k'iinil 9 ti' agosto tu ja'abil 2022se', 18 utúulul ix-áantajilob wáaj líderes ku tagalo'ob ti' 12p'éelel méektankaajilob, tu ts'o'oksajo'ob u kaambalil Líderes por la transparencia, ichil le meyajila' táakpaj u molayil Article 19 México y Centroamérica, le kaabalila' jts'a'ab ichil u k'iinilob 1 ti' junio tak 9 ti' agosto; le ix-lidereso'obo' tu kanajo'ob u meyajto'ob u páajtalilob u k'aatikob ba'ax meyajil ku beetik le jala'achob (DAI), utia'al xan u yutskíintikob wa ba'ax talamil ka u yilob tu kaajalob yéetel tu k'a'aytajo'ob xan ichil u kaajalob, máaxob táakpajo'obj ku taalo'ob ti' le kaajo'oba': Valladolid, Oxkutzcab, Mérida, Cacalchén, Teya, Mama, Sacalum, Maní, Ticul, Muna, Dzan yéetel Santa Elena.

U k'u'ub u ju'unilob máaxob tu ts'o'oksajo'ob u xookil Archivística.

Tu k'iinil 18 ti' agosto tu ja'abil 2022se', jk'u'ub u ju'unilob ti' 61 utúulul aj-meyjilob tu ts'o'oksajo'ob u xookil Archivística, le máaxob tu k'amajo'ob le ju'unilob ku meyajob ichil 18p'éelel u molayilob jala'ach tu lu'umil Yucatán.

U p'isk'iinil Sáaskunaj meyaj.

Utia'al u k'imbesa'al u máank'iinal u k'áata'al yéetel u yojéelta'al ba'ax meyajil ku beetik jala'achilob yéetel ka k'ajóolta'ak tumen tuláakal kajnáalilob, tu k'iinilob 3 tak 7 ti' octubree' beeta'ab jejeláasil meyajilob.

Tu yo'olal lelo' tu wíinalil septiembree' u kúuchilil Coordinación de Comunicación, Diseño Gráfico e Imagen Institucional ti' u molayil Inaip Yucatán beeta'ab jejeláasil meyajilob ti'al u béeychajal tuláakal le meyajilob tukulta'an u beeta'alo'ob.

Meyajilob beeta'ab ichil u k'iinilob 3 tak 7 ti' octubre:

Tsikbalilo'ob ichil primarias yéetel Universidadó'ob.

Béeychaj u beeta'al 5p'éelel tsikbalilo'ob ichil universidadó'ob, le tsikbalilo'obo' jts'a'ab tumen u kúuchilil medios de impugnación, obligaciones de transparencia y datos personales.

Ichil u p'isk'iinil Sáaskunaj menaje' beeta'ab 5p'éelel tsikbalilo'ob ichil escuelas primariaob, le je'elo'oba' mokt'anta'abo'ob tumen u kúuchilil Dirección de capacitación, cultura de la transparencia y archivos.

3 tí' octubre:

Tsikbalilo'ob ichil u xoknáalilo'ob universidadó'ob: U múuk'il ojéelalil, ichil u Ayuntamientoil Progreso.

Utia'al u ts'a'abal ojéeltbil yéetel u k'a'ayta'al ichil xoknáalilo'ob u páajtalil máak u k'ajóoltik jejeláasil ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'ahilo'obe', beeta'ab u ka'ap'éelel múultsikbalil kaambal tu'ux ka'ansa'ak tí' le xoknáalilo'ob ba'ax yaan u yil yéetel sáaskunaj meyaj, u kanáanta'al ma' u yúuchul ookol ochil ja'alacho'ob, u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máak yéetel ba'ax yan u yil yéetel je'ek'ab ja'alach, u k'aaba' le meyaj beeta'abo' leti' le je'ela': U múuk'il ojéelalil, utia'al le je'ela' beeta'ab yéetel tuxta'ab le payalt'aanilo'ob tí' u molayil Secretaria de la Contraloría General del Estado de Yucatán Mtra. Lizbeth Basto Avilés, tí' xLarissa Acosta Escalante, yéetel tí' xIvanna Ongay Xacur máax ku meyaj ichil u molayil CPC del Sistema Estatal Anticorrupción; beyxane' táakpajo'ob Comisionado Carlos Fernando Pavón Durán yéetel Comisionada Presidenta María Gilda Segovia Chab. Ichil le tsikbalila' táakpajo'ob 150 utúulul xoknáalilo'ob yéetel diputado Erik José Rihani González yéetel u jala'achil Progreso Julián Zacarías Curi.

Tu k'iinil 4 tí' octubre:

Utia'al u ts'a'abal ojéeltbil yéetel u k'a'ayta'al ichil mejen paalal u páajtalil máak u k'ajóoltik jejeláasil ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'ahilo'ob yéetel u páajtalil máak u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máake', beeta'ab jump'éelel meyajil ichil u najil xook White Star, yéeya'ab le najil xooka' tumen tí' ku xook Diego Cristiano Burgos Cazola, máax tu náajaltaj jump'éelel ketlaamil tí'al beetikubaj chan comisionadoil yéetel comisionada tí' u Plenoil INAI.

U tia'al u beeta'ale' beeta'ab jejeláasil meyajilo'ob yéetel le najil xooko' yéetel tuxtla'ab u payalt'aanil tí' u jo'olpóopilo'ob u Molayil Ka'ansaj wáaj Secretaría de Educación del Estado de Yucatán.

Ichil le meyajil beeta'abo' e'esa'ab jump'éelel chan báalts'aamil ts'a'an u k'aaba' beya': Mamá, papá, ¿por qué?, beeta'ab xan jump'éelel múul tsikbalil tu'ux táakpajo'ob Diego Cristiano Burgos Cazola yéetel Jaret Jesús Hoil Chalé, mejen Comisionado'ob, táakpaj xan u botargail le Inaipo'.

Tu k'iinil 5 ti' octubre:

U nu'ukbesajil Inaip en tu municipio beeta'an ti' u Ayuntamientoil Motul.

Ichil le jejeláasil meyajilo'ob ku beeta'al ichil u nu'ukbesajil Inaipén tu municipioe', ichil u p'isk'iinil u sáaskunaj meyaj ichil Yucatané', beeta'ab jejeláasilmeyajilo'ob tu kaajil Motul, utia'al u k'imbesa'al u máank'inal u páajtalil máak u k'áatik yéetel yojéeltik jejeláasil ba'axo'ob yo'olal u meyaj jala'ach, le meyajila' jo'olinta'ab tumen u molayil Inaip Yucatán yéetel u jala'achil Motul, beeta'ab jump'éeel xíimbal meyaj tuUux táakpajo'ob 400 u túlul xoknáalilo'ob, le xíibalo' káaj tu kúuchil DIF tak u kúuchilil Centro de Convenciones de Motul (Centro prehospitario), jts'a'ab jejeláasil tsikbalilo'ob ichil najil xooko'ob yéetel ti' máaxo'ob ku meyajilo'ob ichil u Ayuntamientoil Motul, beyxané' joronts'íibta'ab jump'éeel mokt'aanil meyajil ichil u molayil Inaip Yucatán yéetel u Ayuntamientoil Motul. ichil le meyajilo'obo' táakpaj xan máax tu beetaj u meyajilo'ob tia'al u k'a'aytal le jejeláasil meyajilo'ob "Jach beyo'" Erik Ávila Cuxum.

Tu k'iinil 6 ti' octubre:

Joronts'íibta'ab jump'éeel mokt'aanil meyaj ichil u molayil Inaip Yucatán yéetel u molayil Región Sureste del Sistema Nacional de Transparencia.

Utia'al u béeykunsá'al u meyajta'al xma' talamil u chíikuilil Sistema Automatizado de Gestión de Archivos ichil le molayilo'ob ku táakpajlo'ob ichil u molayil Región Sureste del Sistema Nacional de Transparencia, Joronts'íibta'ab jump'éeel mokt'aanil meyaj ichil u molayil Inaip Yucatán yéetel u molayil Región Sureste del Sistema Nacional de Transparencia; tia'al u béeychajal le meyajila' anchaj u jo'olinta'al tuláakal le meyajilo'ob ichil u jo'olpóopilo'ob le molayilo'obo'.

Tu k'iinil 7 ti' octubre:

U páajtalil u k'áata'al yéetel u yojéelta'al jejeláasil ba'axo'ob yo'olal u meyaj jala'ach, jump'éeel páajtalil utia'al tuláakal máak.

Utia'al u chíimpolta'al u páajtalil tuláakal máak ti'al u k'áata'al yéetel u yojéelta'al jejeláasil ba'axo'ob yo'olal u meyaj jala'ache', beeta'ab jump'éeel meyajil tu k'abataj: U páajtalil u k'áata'al yéetel u yojéelta'al jejeláasil ba'axo'ob yo'olal u meyaj jala'ach, jump'éeel páajtalil utia'al tuláakal máak; ti'al leje'ela' beeta'ab jump'éeel múul tsikbalil tu'ux táakpajo'ob Ángel Paz Guerrero (INCAPSI LS), Bertha Pech, Jesús Campos Hernández (CODHEY), Ángel Rodríguez Aquino (Consejo Consultivo Inaip Yucatán) yéetel jo'olinta'ab tumen u xComisionada presidentail Inaip Yucatán María Gilda Segovia Chab.

Ichil le meyajila' Joronts'íibta'ab jump'éeel mokt'aanil meyaj ichil u molayil Inaip Yucatán yéetel u kúuchilil INCAPSI LS, beyxané' jts'a'ab ojéeltbil jump'éeel meyaj beeta'ab ichil Lengua de Señas

Mexicana, le meyajila' béeychajij yéetel u yáantajil Centro Estatal para la Prevención del Delito de Yucatán (CEPREDEY).

Te'ela' je'el u páajtal u yila'al le meyajilo':
<https://youtube.com/playlist?list=PL3JzWZYPVvNG6cByl0K2gA8umbICUfvs3>

U Meyajil ts'áaj péektsilil:

Utia'al u ts'a'abal k'ajóoltbil yéetel u k'a'ayta'al ichil tuláakl kajnáalilo'ob u páajtalil máak u k'áata'al yéetel u yojéelta'al jejeláasil ba'axo'ob yo'olal u meyaj jala'ach beyxan u le páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak yéetel u nu'ukbesajil je'ek'ab jala'ache', ichil u wíinalil septiembre beeta'ab u meyajil "Jach beyo'", le je'ela' k'a'ayta'ab ichil u k'iinilo'ob 3 tak 7 ti' octubre ichil le chíikulilo'oba':

- Nu'ukulilo'ob e'esaj ts'a'an tumen u Jala'achil u Lu'umil Yucatán, u Ayuntamientoil Progreso yéetel u Ayuntamientoil Tekax.

U Noj cha'anil Jaajilil.

Yéetel jump'éel múulmeyaj beeta'ab ichil u Noj Molayil INAI, yéetel u Ayuntamientoil Umán, tu k'iinil 11 ti' noviembree' beeta'ab u meyajil U oj Cha'anil Jaajilil ichil u kúuchilil báaxal Unidad Deportiva ti' u Ayuntamientoil Umán. Le meyajila' beeta'ab utia'al u ts'a'abal ojéeltbil yéetel u k'a'ayta'al ichil mejen paalal yéetel ichil xlo'bayano'ob yéetel ichil táankelmo'b u páajtalil máak u k'ajóoltik jejeláasil ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'ahilo'ob yéetel u páajtalil máak u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, le je'ela' beeta'ab yéetel báaxal-kaambalilo'ob, 6 p'éelel oora xáanchajij yéetel táakpaj máases ti' 3 mil 500 túulul máako'ob.

Jts'a'ab k'ajóoltbil ichil u lu'umil Yucatán bix jóok'ik le xak'alil beeta'ab tu yo'olal corrupción.

Utia'al u ts'a'abal k'ajóoltbil ichil u lu'umil Yucatán bix jóok'ik le xak'alil beeta'ab tu yo'olal corrupción beeta'ab tumen Red por la Rendición de Cuentas, u najil xook Universidad de Guadalajara, u kúuchili Centro Universitario de Ciencias Económico Administrativas yéetel Instituto de Investigación, Rendición de Cuentas y Combate a la Corrupción (IIRCCC), beeta'ab tu molayil Inaip Yucatán le meyajil tu'ux jts'a'ab k'ajóoltbil, ichile' táakpajo'ob Dr. Mauricio Merino Huerta, la Dra. Annel Alejandra Vázquez Anderson, beyxan u ix-Comisionada Presidentail Inaip, María Gilda Segovia Chab yéetel Comisionado Carlos Pavón Durán.

Tu k'iinil 6 ti' diciembre: Múul tsikbalil tia'al u ka'ansa'al ma' u yúuchul corrupción ichil méek'tankaajo'ob, ka'alikil u ts'atáanta'al sáaskunaj meyaj.

Ichil u p'isk'iinil Anticorrupción wey Yucatané', beeta'ab jump'éel Múul tsikbalil tia'al u ka'ansa'al ma' u yúuchul corrupción ichil méek'tankaajo'ob, ka'alikil u ts'atáanta'al sáaskunaj meyaj, ichil le meyajila' táakpajo'ob u molayilo'ob Sistema Estatal Anticorrupción yéetel Comité de Participación Ciudadana, payalt'anta'abo'ob máaxo'ob ku jo'olintiko'ob u kúuchilo'ob sáaskunaj meyaj ichil méek'tankaajo'ob ku beetiko'ob jump'éel jach ma'alob meyaj.

Meyajilo'ob ichil u kúuchilil ts'aaj péektsilo'ob:
U nu'ukbesajil Minutos por la transparencia:

Utia'al u ts'a'abal ojéetbil ichil tuláakal kajnáalo'ob le jejeláasil páajtalilo'ob ku kaláantik le molayila', je'el bix: u páajtalil máak u k'ajóoltik jejeláasil ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'ahilo'ob yéetel u páajtalil máak u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, archivos públicos yéetel u nu'ukbesajil je'ek'ab jala'ach; tuláakal p'isk'iino'ob ichil u nu'ukbesajil Sipse Noticias más temprano, ku bin jejeláasil máaxo'ob ku meyajjo'ob ichil le molayila' utia'al beyo' ka t'aanako'ob tu yo'olal le páajtalilo'oba, beyo' ku beeta'al u meyajil u k'a'aytal ichil kajnáalilo'ob le páajtalilo'oba', beeta'ab 52 p'éelel entrevistaob.

Entrevistaob ku beeta'al ichil u nu'ukbesajil Radio mundo 89.3

Beeta'ab u meyajil u kaxta'al jump'éel sutukil ichil u nu'ukbesajil Mérida a las 7 yéetel Gastón Lámbarry yéetel Kristel Guzmán, tu'ux ku bin u ix-comisionadail Inaip María Gilda Segovia Chab u tsikbalt tu yo'olal le meyaj ku beeta'alo', le je'ela' laas 7 ja'atskab k'iin ku máansa'al, káaj u beeta'al tu k'iinil 7 ti' marzo, yéetel ichil u ja'abil 2022se' táakpajij ichil 14p'éelel entrevistaob.

U k'iinil martes tia'al sáaskunaj meyaj ichil Teleyucatán.

Káajsa'ab u meyajil martes tia'al sáaskunaj meyaj ichil Teleyucatán, ichil le nu'ukbesaja'u jo'olpóopilo'ob le molayila' yéetel máaxo'ob ku meyjatiko'ob páajtalil máak u k'ajóoltik jejeláasil ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'achilo'ob yéetel u páajtalil máak u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, archivos públicos yéetel u nu'ukbesajil je'ek'ab jala'ach, ku bino'ob u tsikbal ichil jump'éel cápsula ku xáantal jump'éel minuto ti'al u tsikbaltiko'ob ti' le káajnalilo'ob le páajtalilo'obo'.

*U PÉEKTSILTA'AL U MEYAJIL U SÁASKUNTA'AL MEYAJ YÉETEL U
KALÁANTA'AL BA'ALO'OB YAN U YIL YÉETEL MÁAKO'OB TI' U MEYAJIL
XOOK.*

**U meyajil xook básica.
U k'iinil mejen paalalo'ob.**

Tu k'iinil 29 ti' abribe', ichil u najil xook escuela primaria Francisco I. Madero beeta'ab jump'éeel meyajil ti'al u ya'abkunsá'al yéetel u péektsilta'al ichil xoknáalo'ob ti' u xookil primaria u páajtalil u kaláantiko'ob ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak. Ichil le meyajilo' táakpaj máaxo'ob tu náajalto'ob u ketlaamil Pleno Infantil 2021, Jade Camila Canto Santiago, Daniela de los Ángeles May Ucán yéetel Diego Burgos Cazola, beyxane' táakpajo'ob xan u botargasil le molayila' Honesto yéetel xClarita, beyxane' beeta'ab u báats'amil Mamá, papá, ¿por qué?, ichile' táakpaj Dana Góngora. Beeta'ab xan u payalt'aanil utia'al ka táakpajak le mejen paalalo'ob ichil u ketleemil Estatal mejen paalal yéetel mejen xch'úupalal ti'al u beetikubaob chan Comisionada yéetel chan Comisionado 2022. U ix-comisionadail le molayila' tu k'ubaj ti' u jo'olpóopil le najil xooko' Profa. Marlene Cervera Moó, áanalte'ilo'ob ti'al u kúuchilil Rincón de la transparencia ti'an ichil le najil xooko'. ichil le meyajilo' táakpajo'ob 311túulul mejen paalal.

U ketlamil u Pleno'il meyej xch'úupalal yéetel mejen xi'ipalal ti' Inai (u jaaatsil le lu'uma).

Uti'al u péektsilta'al le ketlaamilo' tu k'iinil 26 ti' abribe', beeta'ab jump'éeel video tumen le chan xch'úupal tu beetubaj chan ix-comisionada presidenta Jade Camila Canto Santiago, le je'ela je'el u páajtal u xak'alta'an ichil le chíikulila': <https://twitter.com/i/status/1521143546027331590>

Ichil u k'iinilo'ob 1 tak 12 ti' mayoe', beeta'ab u meyajil u péektsilta'ab u ketlaamil chan ix-comisionada yéetel chan jcomisionado ichil jejeláasil najil xooko'ob je'el bix Instituto White Star, u molayil Secretaría de Educación Pública, u najil xook escuela Francisco I. Madero, eyxane' ichil najil xooko'ob ti' le méek'tankaajilo'oba' Cansahcab, Dzemul, Peto yéetel Progreso.

31 ti' mayo: U k'u'ubul u chímpolalil le máax tu náajaltaj u ketlamil ti'al u beetik Comisionada yéetel Comisionado Infantil ti' le lu'uma'.

Uti'al u k'u'ubul u chímpolalil le máax tu náajaltaj u ketlamil ti'al u beetik Comisionada yéetel Comisionado Infantil ti' le lu'uma', beeta'an u meyajil u payalt'anta'al le mejen paalalo'ob tu náajalto'ob le ketlaamilo', 13 u túulul, beyxane' payalt'anata'ab máaxo'ob tu xak'alto'ob le meyajilo'obo' yéetel Ángel Paz máax ku beetik u meyajil bey ntérprete de Lenguaje de Señas Mexicano, tia'al u yaantik ka na'atpajak le chan xi'ipal lano'.

Beete'ab u ju'unil tu'ux ken u yilo'ob ba'ax ken u ya'al le mejen paalalo'obo', payalt'anata'ab aj-ts'áaj péektsilo'ob, beeta'ab xan jump'éeel boletín tia'al u tuxta'al tí' le kúuchilo'ob ts'áaj péektsilil, beyxane' jma'an le bicicleta'obo', yéetel jts'a'ab ojeeltbil ichil u múuch'kabil Sistema Nacional de Transparencia tu yo'olal le ba'ax tu jets'aj le aj-xak'alo'obo'.

U péektsilta'al u kaláanta'al ba'alo'ob yan u yil yéetel máako'ob ichil jejeláasil naajilo'ob xooko'ob.

Ichil u molayil Inaip Yucatán k-ojel u k'a'ananiil u ts'a'abal k'ajóoltbil yéetel u péektsilta'al ichil tuláakal kajnáalo'obe' le páajtalil u k'áata'al yéetel u yojéelta'al ba'axo'ob tu yo'olal u meyajil jala'ach je'el bix u páajtalil u kaláanta'an tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak, beyxane' ka ojéelta'ak bix je'el u páajtal u meyajtikobo', lebeetike' jts'a'ab jejeláasil tsikbalob'ob ichil u naajil xooko'ob primariaob, bachillero'ob yéetel universidado'ob yéetel beyo' ka u yojéelto'ob xan ba'axo'ob tu yo'olal sáaskunaj meyaj, bix u xu'upul u taak'inil kaaj yéetel tia'al u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'alo'obo'.

Tu yo'olal u k'oja'anil COVID-19e', le molayila' tu k'a'abéetkunsaj u ts'atáantik ba'ax jets'a'an tumen jalachilo'ob toj óolal tí'al u beetik le meyajilobo', chéen ba'ale' tu ja'abil 2022se' beeta'ab meyajilobo' ich internet yéetel beete'ab xan ichil le najil xooko'obo', ba'ale' ichil tuláakal le meyaj beeta'abo'obo' máantsats' ts'atáanta'ab ba'ax jets'a'an tumen jalachilo'ob toj óolal tí'al beyo' ka kaláanta'ak u toj óolal tuláakal le xoknáalo'obo'.

Tu yo'olal lelo' le molayila' layli' táan u meyaj utia'al ka k'ajóolta'ak le páajtalilobo' tumen u xoknáalilobo' primariaob, bachillero'ob yéetel universidado'ob, je'el bix ku ye'esa'ala':

Beeta'ab **67p'éelel** meyajilobo' yéetel jejeláasil najil xooko'ob, ichil le je'eloba' táakpajo'ob **3967 u túulul** xoknáalilobo', ichil le meyajilobo' tsikbalata'ab ba'axo'ob je'el bix u páajtalil tuláakal máak u k'áatik yéetel u yojéeltik ba'axo'ob yo'olal u meyajil jala'ach yéetel u páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máak.

*U KA'ANSA'AL U MEYJULILO'OB JALA'ACH YÉEDEL U YÁANTA'ALO'OB
TI' U MEYAJIL U SÁASKUNTA'AL, U TS'AABAL OJÉETBIL MEYAJ YÉEDEL
U KALÁANTA'AL BA'ALO'OB YAN U YIL YÉEDEL MÁAKO'OB.*

U ka'ansal yéetel túumbenkunsa'al u kaambalilobo' u meyjulilobo' jala'ach.
Meyajilobo' beetano'ob yéetel jeejeláas mola'ayilobo' yéetel jala'achilobo'.

Ti' u meyajil u ka'ansal máako'obe', beeta'ab **455p'éelel** meyajilo'ob ti'al u ka'ansal u meyjulilo'ob jala'ach tu'ux ch'a'achi'ta'ab jeejeláas jaatsilo'ob yo'olal u meyajil u saaskunta'al, u páajtalil tuláakal máak u k'áatik yéetel u yojéeltik ba'axo'ob yo'olal u meyajil jala'ach, u meyajil Je'eka'b jala'ach yéetel Archivos. Ikil u beeta'al le je'ela' tu táakbesuba'ob u jo'olpóopilo'ob u kúuchilo'ob u saaskunta'al meyaj yéeyel u meyjulilo'ob le je'ela' ti' u mola'ayilo'ob jala'ach ti' Poder Ejecutivo, Legislativo yéetel Judicial beeyxan le mola'ayilo'ob ku meyajob tu juun wáaj autónomos, partidos políticos yéetel múuch'kabilo'ob meyjulilo'ob wáaj sindicatos, tuláakal le je'eloba' k'ucho'ob **4,804túulul** meyjulilo'ob jala'ach tu táakbesuba'ob, le je'ela' **tu chíikbesaj u na'akal 22% ti' le ku táakpajlo'ob** le je'ela' ikil u ke'etel yéetel u ja'abil 2021, beeyxan ku tso'olol le meyajilo'ob beeta'abo'.

Meyajilo'ob kaambalil	Ba'ax k'iin úuchij	Jayp'éeel beeta'abik	Jaytúul táakpajlo'obj
U saaskunta'al yéetel u ts'aabal ojéetbil u meyaj jala'ach	Enero tak Diciembre	225	2753
U páajtalil u kaláanta'al ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máak	Enero tak Diciembre	24	627
U meyjulilo'ob jala'ach yo'olal u meyajil Archivos.	Marzo tak Octubre	61	348
U nu'ukbesail Je'eka'b Jala'ch	Noviembre	1	112
Múuch'táambalilo'ob meyaj	Agosto	2	2

Meyajilo'ob kaambalil	Ba'ax K'iin úuchij	Jayp'éeel beeta'abik	Jaytúul táakpajo'obij
U ka'ansal yéetel u yanta'al u meyjulilo'ob ti' u kúuchilo'ob u sáaskunta'al meyaj	Enero tak Diciembre	93	97
Meyajilo'ob ka'ansaj tu'ux tu táakbesubaj u meyjulilo'ob u mola'ayil Inaip Yucatán	Abril	19	479
Meyajilo'ob ka'ansaj tu'ux tu táakbesubaj kajáalilo'ob	Mayo	30	386
Tuláakal	Enero tak Diciembre	455	4804

U meyajil u péeksilta'al u páajtalil u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob wáaj (PLAN DAI) 2021-2022.

U meyajil Plan Nacional de socialización del Derecho de Acceso a la Información (Plan DAI) le je'ela' jump'éeel meyajil noj lu'um ku beeta'al tumen u noj mola'ayil INAI yéetel Sistema Nacional ti' Transparencia, le je'ela' ti'al u péeksilta'al u meyajta'al u páajtalil u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob (DAI) ti' kajnáalo'ob yéetel ti' múuch' kajnáalilo'ob je'el u loobilta'alo'ob, le je'ela' ku kaxtik u yantal keetil kuxtal yéetel ti'al ma' u loobilta'al kajnáalo'ob ikil u chíimpolta'al u páajtalilo'ob.

Ichil u ja'abilo'ob 2021 tak 2022se' jts'a'ab jump'éeel kaambalil ti'al máaxo'ob kun u péeksilto'ob ichil u lu'umil Yucatan u páajtalil u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob ichil tia'al beyo' ka káajsa'al le meyajil jornadas de socialización tu lu'umil Yucatán ti'al u meyajil Plan DAI, le je'ela' yéetel u yáantajil u mola'ayil u sáaskunta'al , u ts'aabal ojéetbil u meyaj jala'ach yéetel u kaláanta'al ba'alo'ob yan u yil yéetel máako'ob tu lu'umil Yucatán, u naajilo'ob xook Superior, u noj mola'ayil u sáaskunta'al, u ts'aabal ojéetbil meyaj yéetel u kaláanta'al ba'al yan u yil yéetel máako'ob tu noj

lu'umil México, beeyxan u kúuchil Centro Interdisciplinario de Investigación yéetel Desarrollo Alternativo U Yich Lu'um. A.C. tu k'aaba' kajnáalilo'ob, je'el bix ku ye'esala':

U meyajil Jornadas de socialización

Utia'al ka meyajta'ak ichil kajnáalilo'ob le ba'ax jets'a'an ichil le PLSO', tukulta'ab u beeta'al le kaambalilo'ob ichil máaxo'ob je'el u páajtal u yiliko'ob ba'ax talamilo'ob yaan tu kaajalo'obo' utia'al beyo' tu séeblakile' ka u yilo'ob u yutskiintiko'ob ka'alikil u meyajtiko'ob le Plan DAlo'. 13p'éelel kaambalilo'ob beeta'abik.

Tuukulilo'ob

Ichil le ja'abila' u molayil Inaip Yucatán ya'ab meyaj anchaj u beetik ka'alikil u yutskiinta'al u p'iskaambalil EC1056 "Facilitación para el conocimiento, uso y aprovechamiento del derecho de acceso a la información pública", beytúuno', le molayila' táakpajij ichil le múuch'táambalilo'ob beeta'ab tu k'iinilo'ob 28 yéetel 29 ti' abril tu ja'abil 2022, tia'al u yutskiinta'al le p'iskaambalo' yéetel ka éejenta'ak tumen u Noj molayil CONOCER.

U MEYAJIL U KÚUCHIL CENTRO DE EVALUACIÓN TI' COMPETENCIAS LABORALES.

Yo'olal u meyajil p'is kaabalil wáaj certificación yo'olal competencias meyaj, ichil u ja'abil 2021, u kúuchil centro evaluador tu mola'ayil INAIP, tu beetaj u meyajil u p'i'isil le 114 túulal máako'ob tu k'amo'ob u chímpolalil meyaj ichil 6 jaatsilo'ob je'el bix ku ts'o'olal te'ela':

NO.	P'is kaambalil	Jaytúul máako'ob tu k'amo'ob chímpolalil
1	0076 evaluación de la competencia de candidatos con base en EC	8
2	0909 facilitación de la información en poder del sujeto obligado	23

NO.	P'is kaambalil	Jaytúul máako'ob tu k'amo'ob chímpolalil
3	0549 realización de los procesos técnicos en archivos de trámite	41
4	0624 administración de la documentación en archivo de concentración	20
5	0888 coordinación operativa y normativa del SIA y la gestión documental	1
6	1428 verificación del cumplimiento de OT en la dimensión portales	21
Tuláakal		114

U MEYAJIL JE'EK'AB JALA'ACH

U yéeyajil u jo'olpóopilo'ob.

Tu k'iinil 27 ti' junio tu ja'abil 2022se', beeta'ab jump'éeel múuch'táambalil utia'al u beete'al u yéeyajil u jo'olpóopilo'ob, u suplenteil yéetel máax kun meyaj yéetel máaxo'ob ku táakpajlo'ob ichil u meyajil Je'ek'ab Jala'ach, beytúun úchik u yéeya'al Mtra. Paola Carrillo Briceño, leti' ku t'aan tu yo'olal kajnáalilo'ob tu táan u múuch'kabil Secretariado Técnico Municipal.

U káajsa'al u meyaj u múuch'meyajil Secretariados Técnicos ti' le lu'uma' yéetel méek'tan kaajilo'ob ti' Gobierno Abierto.

Ichil jump'éeel múuchtáambalil beeta'ab ichil u chíikulil Plataforma de videoconferencias Telmex káajsa'ab u meyajil u múuch'kabil Secretariado Técnico Municipal de Gobierno Abierto ti' u Méek'tankaajil Jo'; ichil le múuch'kabila' ku béeykuntiko'ob chíikulilo'ob meyaj tu'ux mantats ku táakpajal jala'achilo'ob, meyjulilo'ob jala'ach, múuch'kabilo'ob yéetel kajnáalo'ob tu'ux ku múul tsikbalob yéetel ku mok't'aantikob jeejelás meyajilo'ob, mok't'aanilo'ob yéetel u láak' ba'alo'ob ti'al u béeykunta'al u nu'ukbesajil Je'aka'b Jala'ach ichil u meyajil u jala'achil le lu'umo' yéetel u jala'achil méek'tan kaajo'ob, le meyajoba' ku kaxantik xan ka béeyak u táakbesubaj yéetel u ch'a'achi'ta'al le ba'axob ku tuukultik kajnáalo'ob ti'al u ma'alobkinsa'al u meyajil Je'aka'b Jala'ach, beeyxan u beeta'al u beejil, u ju'unil yéetel u jets't'aanilo'ob meyaj ku k'aaba'tik Planes de Acción Local de Gobierno Abierto.

Tu yo'olal le meyaj beeta'ab yéetel utia'al u káajsa'al u meyajil u nu'ukbesajil Je'ek'ab Jala'ach ichil le lu'umila', tu k'iinil 21 ti' enero tu ja'abil 2022 káajsa'ab u meyajil u múuch'kabil secretariado técnico municipal, ichile' ku táakpajlo'ob kajnáalilo'ob:

Mtro. Jorge Ernesto Fabila Flores, tu k'aaba' kajnáalilo'ob; tu k'aaba' u jala'achil u méek'tankaajil Jo'e' Mtro. Pablo Loría Vázquez, yéetel Mtra. Martha Patricia López García, Representante Suplente, yéetel tu k'aaba' le molayila' Dr. Carlos Fernando Pavón Durán, Representante, yéetel Lic. Sergio Arsenio Vermont Gamboa, Representante Suplente, le múuch'kabilo' meyajnaj tak tu k'iinil 28 ti' abril tu ja'abil 2022.

Tu k'iinil 15 ti' agosto tu ja'abil 2022se' káajsa'ab u meyajta'al u múuch'kabil Secretariado Técnico Municipal ti' u Nu'ukbesajil Je'ek'ab Jala'ach ti' u Jala'achil Jo', ichile' tu táakpesubaj Mtra. Paola Socorro Carrillo Briceño, máax ku t'aan tu k'aaba' kajnáalilo'ob ichil le Secretariado Técnico Municipalo', letie' yaan u p'áatal meyaj tak tu k'iinil 15 ti' abril tu ja'abil 2023.

U múul meyajilo'ob múuchkabilo'ob Secretariados Técnicos ti' le lu'umo' yéetel méek'tan kaajil.

23p'éelel múuchtáambalilo'ob meyaj beeta'ab tumen u múuchkabil Secretariado Técnico ti' méek'tankaaje' yéetel uláak' 7p'éelel múuch'táabalilo'ob, ichil le meyajilo'obo' tu éejento'ob yéetel tu mok'tanto'ob ba'ax meyajil ken u beeto'ob ichil u meyajil je'ek'ab jala'ach ti' méek'tankaajo'ob.

Yéetel máaxo'ob yano'ob ichil u múuchkabil Secretariado Técnico ti' le lu'uma' tu beetajo'ob 7p'éelel múuch'tambalilo'ob, yéetel 28p'éelel uláak' múuchtáambalilo'ob meyaj.

*U MÚUL MEYAJILO'OB BEETA'AB ICHIL MÚUCHKABIL SECRETARIAD
TÉCNICO TI' LE LU'UMILA'*

K'áatchi'ob beeta'ab ichil u meyajil je'ek'ab jala'ach ichil le lu'umila'.

Beeta'ab 9p'éelel múul tsikbalilo'ob meyajil tia'al u yuuchul tuukul meyaj ichil máaxo'ob ku táakpajlo'ob ichil le múuch'kabilo', utia'al ka ila'ak ba'ax talamilo'ob je'el u páajtal u meyjta'al ichil u yáax meyajil Je'ek'ab Jala'ach wey tu lu'umil Yucatáne', ichil le meyajilo'oba' táakpajo'ob 70túulul máako'ob.

Beyxane' utia'al u yila'al ba'ax talamilo'ob kun jeyajtbilo'ob ichil u yáax meyajil Je'ek'ab Jala'ache', beeta'ab 11p'éelel múul tsikbalilo'ob meyajil tu'ux táakpajo'ob 71túulul kajnáalilo'ob.

K'áatchi'ob ti' kajnáalilo'ob beeta'ab ich internet ichil u yáax meyajil Je'ek'ab Jala'ach wey tu lu'umil Yucatáne'.

Yéetel u tuukulil u táakpajal ya'ab máako'ob ichil le k'áatchi'ob beeta'ab tu yo'olal le yáax meyajil ti' je'ek'ab jala'ache' utia'al beyo' ka u yilo'ob wa ka u k'ajóolto'ob ba'ax talamilo'ob yaan tu kaajalo'ob utia'al la meyajta'ak ichil le nu'ukbesaja', beeta'ab u meyajil u k'i'itpesa'al le k'áatchi'obo' tia'al u k'áata'al ti' kajnáalo'ob ka u núuko'ob le ba'axo'ob k'áata'abt'obo':

- Tu k'iinil 8 ti' noviembree', beeta'ab jump'él múultsikbalil ichil u xoknáalilo'ob Universidad Tecnológica Regional del Sur, UTRS, ichil le meyajila' jts'a'ab u tsikbalil Je'ek'ab Jala'ach.
- Tu k'iinil 9 ti' noviembree' tu Ayuntamiento San Felipe yéetel Río Lagartos.
- Tu k'iinil 15 ti' noviembree', jts'a'ab jump'él tsikbalil ti' xoknáalo'ob ku beetiko'ob servicio social ichil u molayil Inaip Yucatán.
- Tu k'iinil 16 ti' noviembree', tu Ayuntamiento Chicxulub Pueblo yéetel Mocochá.
- Tu k'iinil 18 ti' noviembree', ichil u meyajil u ts'a'abal k'ajóoltbil le xak'al beeta'ab tu yo'olal corrupcióné', jts'a'ab xan u tsikbalil Je'ek'ab Jala'ach.
- Tu k'iinil 29 ti' noviembree', ichil u najil xook Colegio de Contadores Públicos ti' u Xéet' Lu'umil Yucatán.
- Tu k'iinil 29 ti' noviembree', jts'a'ab xan le tsikbalil Je'ek'ab Jala'ach ti' u aj-meyjilo'ob ti' u jala'achil u lu'umil Yucatán.
- Tu k'iinil 30 ti' noviembree', tu Ayuntamientoob Hunucmá yéetel Ucu.
- Tu k'iinil 30 ti' noviembree', jts'a'ab jump'él entrevista ti' u chíikulil Sipse Noticias ichil u jaatsil meyaj Minutos por la Transparencia, tia'al xan u ts'a'abal ojéeltbil ti' kajnáalo'ob le meyaj ku beeta'al tu yo'olal Je'ek'ab Jala'ach.
- Tu k'iinil 2 ti' diciembree', beeta'ab xan jump'él tsikbalil tu yo'olal Je'ek'ab Jala'ach ichil u

- najil xook Universidad Tecnológica Regional del Centro.
- Le yáax k'áatchi' beeta'ab tu yo'olal Je'ek'ab Jala'ache' p'áat tak tu k'iinil 2 ti' diciembre tu ja'abil 2022, tak le k'iin ka jk'a'alij, jk'a'am 1,198 núukilo'ob.

Ichil le yáax k'áatchi' beeta'ab ich internete' táakpajo'ob le 106p'éelel méek'tankaajo'ob, máases jka'a'am núukilo'ob ti' u kaajilo'ob Jo', Tekax yéetel Tzucacab.

Ila'ab xane' de que u ja'abilo'ob le máaxo'ob máases táakpajo'obij leti'e yaanti'ob ichil 18 tak 29 u ja'abil u kuxtalo'ob; beyo' ku yila'al de que máases xoknáalo'ob táakpajo'obij.

Ichil le ba'axo'ob máases tu ya'alajo'ob jach k'a'abéet u meyajta'alo'obo' tia'an le jaatsilo'oba': Yucatán con calidad de vida yéetel bienestar social.

Le meyajilo'ob ku ts'atáanta'al ichil le jaastsila', leti' le je'elo'oba':

Ka yanak ma'alob ka'ansajil ichil tuláakal le najil xooko'obo' ti' le kaajo'obo'.

Ka yanak nojoj beecaob yéetel áantajilo'ob ti' u xoknáalilo'ob universidado'ob.

Ka yanak ma'alob ts'aakil ichil le kaajilo'ob tu'ux mina'an naajilo'ob ts'aaki'.

Utia'al a xak'altik le ba'ax núuka'abo' je'el u páajtal a wokol ichil le chíikulila': https://www.inaipyucatan.org.mx/transparencia/Portals/0/GobiernoAbierto/Encuestas/consulta_enlinea.pdf

Meyajilo'ob beeta'ab tumen u múuch'kabil Secretariado Técnico ti' méek'tankaaj.

K'áatchi'ob yo'olal je'ek'ab jala'ach beeta'ab ichil méek'tankaaj.

Ichil u k'iinilo'ob 6 tak 24 ti' junioe', beeta'ab le k'áatchi'ob ichil 15p'éelel mejen kaajilo'ob Jo', utia'al u yéeya'al máakalmáako'obe' anchaj u yila'al buk'aj óotsilil yani' je'el bix u jets'maj le Conevalo', utia'al beyo' ka ila'ak ba'ax talamilo'ob yaan ichil le kaajilo'obo' yéetel ka séeb meyajta'ak ichil u nu'ukbesajil Je'ek'ab Jala'ach, beeta'ab 821p'éell k'áatchi'ob.

Ichil le k'áatchi'obo' k'áata'ab le ba'axo'oba':

Le yáax k'áatchi'o' ku k'áatik ka ts'a'abak u calificacionil le meyajilo'ob ku beeta'al tumen jala'achilo'ob ichil le kaajilo', utia'al le je'ela' ku páajtal u núukiko'ob: Jach maalob, Ma'alob, Óol ma'alob, Ma' ma'alobi', Jach ma' ma'alobi'.

Utia'al u yila'al bix yaniki' anchaj u ts'a'abal buka'aj ku xook le ba'ax ken u núuko'obo': Jach maalob 5, Ma'alob 4, Óol ma'alob 3, Ma' ma'alobi' 2, Jach ma' ma'alobi' 1.

Le meyajilo'ob ku beetik jala'ach jach ka'anal u puntosilob' leti'e máas ma'alob uuchik u ts'a'abal u calificacionilob'. La ts'a'an u boobil chake' letie' más kaabal calificacionil tu k'amaj.

- K'a'asaj: U kúuchilil mercadoe' leti'e' jts'a'ab u más kaabal u calificacionil chen ba'ale' k'a'anal k-a'alike' de que ichil la kaajilob' tu'ux beeta'ab le k'áatchi'obo' mina'an le kúuchilob', lebetike' ich chak bona'an le tu jóok'sob más kaabal calificacionil.

Ichil le ka'ap'éeel k'áatchi' beeta'abo', k'áata'ab ti' le kajnálilob' ka u ya'alo'ob le óoxp'éeel meyajil jach k'a'anan u beeta'al tu kaajalob'.

- Le meyajilob' tu k'amob'ob ya'ab puntosilob' leti'e máases jach k'a'abéet u beeta'alob'.
- Ich chak bona'an le óop'éeel máases ya'ab puntos tu k'amajob' (wáj jach p'éerech u xookile' je'el u páajta'al u yéeya'al kamp'éeel)

Ichil le óoxp'éeel k'áatchi' beeta'abo', k'áata'ab ti' le kajnálilob' ka u ya'aalob' ba'ax ba'alob' jach k'a'anan u ts'táanta'al ichil u kaajalob'.

- Le meyajilob' tu k'amob'ob ya'ab puntosilob' leti'e meyajilob' máases jach k'a'abéet u ts'atáanta'alob'.
- Ich chak bona'an le óop'éeel máases ya'ab puntos tu k'amajob' (wáj jach p'éerech u xookile' je'el u páajta'al u yéeya'al kamp'éeel)
- Le k'áatchi'ob 4 yéetel 5 je'ek'ab uuchik u beeta'al, ts'íibta'ab je'el bix tu núukilob'.
- K'a'ajsajil. Oksa'ab xan le k'áatchi'ob tu núuko'ob le comisariosob'. Beeta'ab 843p'éeel k'áatchi'ob.

Utia'al u wilik yéetel a xak'altik bix uuchik u núuka'al le k'áatchi'obo', je'el páajtal a wokol te'ela': <https://www.inaipyucatan.org.mx/transparencia/Portals/0/GobiernoAbierto/Encuestas/ResultadosencuestasGA.pdf>

*U BÉEYKUNTA'AL CHÍIKULILO'OB TI'AL U CH'A'ACHI'TA'AL
MÚUCH'KABIL MÁAKO'OB JE'EL U LOOBILTA'ALO'OBÉ' TI'AL KA BÉEYAK
U JETS'KO'OB ICHIL KEETIL KUXTAL U CHÍIMPOLTA'AL U PÁAJTALIL U
YOJÉELTIKO'OB BIX U MEYAJ JALA'ACHO'OB YÉETEL U KALÁANTA'AL
TULÁAKAL BA'AXO'OB KU BEETIK U K'ÁJÓOLTA'AL MÁAK.*

U béeykunta'al u ts'aabal ojéetbil bix u meyaj jala'ach ti' máasewáal kaajo'ob.

U páajtalil u ts'a'abal ojéeltbil u meyaj jala'ach yéetel molayilo'ob.

Tu kaajil Yucatán según je'el bix ku chíikpajal ichil jump'éeel xak'alil tu beetaj u molayil Instituto Nacional de Geografía y Estadística (INEGI) tu ja'abil 2022se', yaan 525 mil 095 juntúulul máako'ob ku t'aniko'ob maaya t'aan ichil u Xéet' Lu'umil Yucatán, beyo' Yucatan' ku chíikpajal ichil le óoxp'éeel xéet' lu'umilo'ob tu'ux máases ku t'a'anal jump'éeel máasewáal t'aani', tia'an tu paach Oaxaca yéetel Chiapas. Le maaya t'aano' jump'éeel ti' le máasewáal t'aano'ob máases ku t'a'anal ichil u noj lu'umil México, chéen tu paach u máasewáal t'aanil Nahuatl, lebéetike' tu ja'abil 2022se' le molayila' tu beeta'aj jejeláasil meyajilo'ob utia'al u chíimpolta'al u páajtalil tuláakal máak, yéetel utia'al ma' u tselilkunta'al mixmáak, beyo' ku béykunta'al ma' u tse'elel maayaj kaaj tia'al u k'ajóoltiko'ob yéetel u meyajtiko'ob u páajtalil u ts'a'abal ojéeltbil u meyaj jala'ach yéetel molayilo'ob yéetel u páajtalil u kaláanta'al tuláakal ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolt'ala máaki', beora kun tsolbil jayp'éeel ti' le meyjilo'oba':

U máank'iinal máasewáal t'aano'ob:

Ichil u máank'iinal máasewáal t'aano'obe', u Molayil Inaip Yucatán, yéetel u múuch'kabil coordinación con la Región Sureste del Sistema Nacional de Transparencia, u Noj Molayil INAI yéetel u Ayuntamientoil Tekaxe', tu beeto'ob jump'éeel Tsikbalil tu k'abataj: Sáaskunaj meyaj ichil noj lu'umo'ob ichil u meyajilo'ob u máank'iinal máasewáal t'aano'ob. Le meyajila' ku kaxtik u ts'a'abal k'ajóoltbil le páajtalilo'ob ku kaláantik le molayila', utia'al beyo' ka meyajta'ak tumen kajnáalilo'ob yéetel utia'al ka meyajta'ak tumen u kajnáalilo'ob máasewáal kaajo'ob ti' le Noj Lu'uma'.

Tu yo'olal le meyaj ku beetik molayila' utia'al u béeykunta'al chíikulilo'ob ti'al u ch'a'achita'al múuch'kabil máako'ob je'el u lóobilta'alo'obe' ti'al ka béeyak u jets'ko'ob ichil keetelil kuxtal u chíimpolta'al u páajtalil ui yojéeltiko'ob bix u meyaj jala'acho'ob; lela' jach tia'al maaya kaajilo'ob le lu'umila', beeta'ab jejeláasil meyajilo'ob ich maaya ichil u redes sociales le molayila'.

U nu'ukbesajil radio u t'aan saaskunaj meyaj (la voz de la transparencia).

Beeta'ab u meyajil u grabarta'al 22p'eelel nu'ukbesajilo'ob u t'aan saaskunaj meyaj ti'al u maansa'al ichil u chikuilil radio Xepet, le je'ela' maansa'ab tulaakal u lunesilo'ob ti' u ja'abil 2022.

U nuuka'al t'aan yeetel u yaanta'al maak yo'olal u paajtalil u yojelta'al bix u meyaj jala'ach yeetel u kalaanta'al ba'alo'ob yan u yil yeetelo'ob tu chikuilil telefono 9995022783 ti'al maaxo'ob ku t'aniko'ob maaya.

Ti'al u beeykunta'al u chiimpolta'al u paajtalil maaya kaajil tu lu'umil Yucatán yeetel u beeykunta'al u paajtalil u yojeltiko'ob bix u meyaj jala'ache' jts'a'ab jump'eel número ti'al u yaantalo'ob ichil maaya t'aan, beyo' áanta'ab 7utúulul kajnaalilo'ob ichil maaya t'aan.

Sutk'esaj t'aan ich maayat'aan.

Ti'al u beeykunta'al u paajtalilo'ob wiiniko'ob ichil keetil yo'olal u meyajil u saaskunta'al meyajé', sutk'esa'ab jeejeláas meyajilo'ob ich maayat'aan je'ex recursos ti' revisión, ts'o'oksaj meyajilo'ob, mok't'aanilo'ob yeetel u láak ju'unilo'ob meyaj ti'al ka beeyak u na'atpajal.

Ti' u ja'abil 2022se' beeta'al 82 sutk'esaj t'aanilo'ob.

U JO'OLPÓOPILO'OB INAIP YUCATÁN

Múuch'táambalilo'ob meyaj ti' u jo'olpóopilo'ob le mola'ayila'.

U jo'olpóopilo'ob le mola'ayila' tu much'ubaj ti' 73 juntéenal ichil u ja'abil 2022, le je'ela' ti'al u éejento'ob jeejeláas mok't'aanilo'ob, ts'o'oksaj meyajilo'ob, péektsilil meyajó'ob, meyajilo'o, ts'aab ojéetbil ba'alo'obe' yeetel u láak' meyajilo'ob yan u yil yeetelo'ob, beeyxan ts'aab ojéetbil XX mok't'aanilo'ob meyaj.

Péektsililo'ob yeetel táakbesaj meyaj (Noj lu'um)

Ti'al u péektsilta'al le jeejeláas meyajilo'ob ku beetik le mola'ayila' yeetel uti'al u táakmuuk'ta'al múul meyajó'ob yeetel u péektsilta'al bix u yúuchul meyaj ti' le lu'umila' yo'olal u paajtalil u yojelta'al bix u meyaj jala'acho'ob yeetel u kalaanta'al le ba'axo'ob ku beetik u k'ajólta'al máako'ob, beeyxan u láak' ba'axo'ob yan u yil yeetel u saaskunta'al meyaj beeyxan u ts'aabal ojéetbil bix u meyaj mola'ayilo'ob yeetel u láak' kúuchilo'ob beeyxan yeetel u láak'

múuch'kabilo'ob meyaj, u jo'olpóopilo'ob le mola'ayila' tu táakbesubaj ti' 12 péektsililo'ob meyaj noj lu'um.

Péektsililo'ob meyaj ti' le xot lu'umila'.

Ti'al u péektsilta'al yéetel u ts'aabal ojéetbil ti le lu'uma' le u k'ajóolta'al, u ch'a'anukta'al u páajtalilo'ob u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob yéetel u kaláanta'al le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'obe', u jo'olpóopilo'ob tu táakbesuba'ob ti' 466p'éelel múuch'táambalilo'ob meyaj ti' le lu'uma'.

MÚUL MEYAJ YÉETEL U MÚUCH'KABIL SÁASKUNAJ MEYAJ TI' LE NOJ LU'UMA' WÁAJ SISTEMA NACIONAL DE TRANSPARENCIA.

U múuch'kabil SNT, ti'al u no'ojankunsik le jeejeláas meyaj ku beetiko', yéetel u ma'alobkinsik u múul meyaj, le ts'ikbalil meyajilo', u éejenta'al ba'alobe' yéetel u je'ets'el mok't'aanilo'ob meyaj ti' u múuch'kabil Consejo Nacionalé', ja'ats ti' kan xot lu'umilo'ob wa regiónés geográficas yéetel much'kinta'ab 11 múuch'kabilo'ob comisionesil meyaj, yo'olal tun le je'elo' le mola'ayila' ti' yan tu xot lu'umil Region Sureste, yéetel ki'imak óole' ku páajtal k a'alike', Inaip Yucatane' tan u meyaj mantats ichil u múuch'kabil Sistema Nacional.

Yo'olal le je'elo' u jo'olpóopilo'ob le mola'ayila', táan u meyajob ichil 65p'éelel múuch'kabilo'ob:

U TÁAKMUK'TA'AL U MEYAJ LE MOLA'AYILA'.

Yo'olal u táakmuk'ta'al u meyaj le mola'ayila', beeta'ab le meyajilo'ob.

Mok't'aanil meyaj ti'al tu'ux ku ch'a'ajóolta'al jeejeláas jets' t'aanilo'ob ti'al u chíimpolta'al u páajtalil wíiniko'ob tumen u mola'ayil Inaip, Yucatán yo'olal u talamil u k'oja'anil COVID – 19.

Mok't'aanil meyaj tu'ux ku ya'abkunsal le jeejeláas meyajilo'ob ti'al u kaláanta'al u páajtalil wíiniko'ob, ch'a'ajóolta'an tumen Inaip, Yucatán yo'olal u talamil u k'oja'anil COVID – 19 beeyxan u chíimpolta'al u k'iinilo'ob le mok't'aanila'.

Mok'taanil meyaj ti' le jo'olpóopilo'ob tu'ux ku ma'alobkinsa'al bix u ja'atsal u múuch'kabilo'ob comites ti' gestion, le je'eloba' ku kaláantiko'ob bix u yúuchul meyaj tu mola'ayil Inaip, Yucatán, u much'kinsa'al grupo interdisciplinario ti'al u kaláanta'al archivos yéetel u ti' le je'ela' ku je'ets'el máax jo'olintik u kúuchil archivos.

Mok'taanil meyaj ti' le jo'olpóopilo'ob tu'ux ku éejenta'al u nu'ukbesajil meyaj Programa Anual de Desarrollo Archivístico ti'al u mola'ayil u sáaskunta'al, u ts'aabal ojéetbil meyaj yéetel u kaláanta'al ba'alob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob ti'al u ja'abil 2022.

U beeta'al yéetel u much'kinsa'al u nu'ukbesajil meyaj Plan Anual de Trabajo 2022

Yéetel le jeejeláas múuch'tambalilo'ob meyaj beeta'ab yéetel jeejeláas múuch'kabilo'ob yéetel mola'ayilo'ob, je'ex máaxo'ob jo'olintik u múuch'kabilo'ob kajnáalo'ob, kúuchilo'ob xook superior, múuch'kabilo'ob aj koonolo'ob yéetel aj xooko'ob, ka'ansajilo'ob, máaxo'ob tu jo'olinto'ob le mola'ayila' ichil u láak' máako'obe', k'uch 7p'éelel nu'ukbesajo'ob meyaj ti'al u yoksbesa'al ichil u nu'ukbesail meyaj ti'al u ja'abil 2022, yo'olal le je'elo' yéetel ikil u xak'alta'al le ba'axo'ob túuxta'abo' tumen le máaxo'ob ku jo'olintiko'ob u kúuchilo'ob meyaj le mola'ayila' béeychaj u much'kinta'al u nu'ukbesajil meyaj ti'al u ja'abil 2022, le je'ela' éejenta'an tu k'iinil 1 ti' febrero tu ja'abil 2022, ti' le je'ela' ku je'ets'el jeejeláas chuunilo'ob meyaj je'ex (Chuunil meyaj eje transversal 1: u péektsilta'al, u ts'aabal ojéetbil yéetel u béeykunta'al u tuukulil meyaj ti'al u sáaskunta'al meyaj, u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob yéetel u kaláanta'al ba'alo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob, u chuunil meyaj eje transversal 2: u páajtalil wíiniko'ob, u béeykunta'al keetil meyaj ikil u ch'a'ajóolta'al tuláakal wíiniko'ob, u chuunil meyaj eje transversal 3: u kaláanta'al tuláakal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob), beeyxan le jaatsilo'ob meyaj ejes temáticos: (Jaatsil meyaj eje temático 1: u kaláanta'al u ju'unilo'ob meyaj wa archivos yéetel u meyajta'al tu beel, u jaatsil meyaj eje temático 2: u páajtalil u yojéelta'al bix u meyaj jala'acho'ob, u jaatsil meyaj eje temático 3: je'ek'ab meyaj ja'a'acho'ob, u sáaskunta'al meyaj tu beel ti'al u yáantajil kaaj yéetel u nu'ukbesajil SIPOT, u jaatsil meyaj eje temático 4: u ts'aabal ojéetbil meyaj, yéetel, u jaatsil meyaj eje temático 5: u táakmuk'ta'al u meyaj le mola'ayila') ti' le je'eloba' ku tso'olol jeejeláas meyajilo'ob yéetel nu'ukbesajo'ob meyaj, beeyxan tak tu'ux ku k'uchul le meyaj, le nu'ukbesaja' ku tsolik tu beel tuláakal meyajilo'ob k'a'anan u beeta'al tumen u jeejeláas kúuchiloob meyaj tu mola'ayil Inaip Yucatán yéetel ku ch'a'ajóolta'al xan le ba'axo'ob tu ya'alajo'ob le múuch'kabilo'ob meyaj kaaj ichil le múuch'tambalilo'ob meyaj.

Mok'taanil meyaj tu'ux ku ya'abkunsal le k'iinilo'ob meyaj ti'al le ba'axo'ob jets'a'an yo'olal u meyjulilo'ob ts'o'ok u yáax je'ets'el tumen u mola'ayil Inaip Yucatáne' tu yo'olal u k'oja'anil COVID – 19, beeta'ab tu k'iinil 24 ti' enero tu ja'abil 2022.

Mok'taanil meyaj tu'ux ku cha'ajóolta'al nu'ukbesajo'ob meyaj ti'al u meyjulilo'ob le mola'ayila' ikil u ka'a suuto'ob ti' u kúuchilo'ob meyaj tu mola'ayil Inaip Yucatán yo'olal u talamil u k'oja'anil COVID- 19.

U ts'aabal ojéetbil u ye'esajil meyaj tu ja'abil 2021

Tu k'iinil 24 ti' marzo tu ja'abil 2022, ts'aab ojéetbil u ye'esajil meyaj tu táan u noj múuch'kabil pleno tu kúuchil H. Congreso ti' le lu'uma' yéetel ti' u noj jaatsilo'ob meyaj poder ejecutivo yéetel judicial, u ye'esajil meyaj úuch ti' le ja'abo' tu mola'ayil u sáaskunta'al, u ts'aabal ojéetbil meyaj yéetel u kaláanta'al ba'alo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob tu lu'umil Yucatán, Inaip Yucatán, tu súutukil meyaj ku káajal tu k'iinil 1 ti' enero tak 31 ti' diciembre tu ja'abil 2021, ti' le je'ela' u noj jo'olpóopil María Gilda Segovia Chab, tu ts'aj ojéetbil le jeejeláas meyajilo'ob beeta'ab tumen le mola'ayila' ichil le ba'axo'ob unaj u beetik yéetel jets'a'an tumen a'alma'j t'aan unaj u beetik.

Ti' le nu'ukulil meyaj ts'aab ojéetbilo' ku ye'espajal kan jaatsilo'ob meyaj; le yáaxilo' yo'olal "K'áatchi'ob beeta'ab ti'al u yojéelta'al ba'alob yo'olal u meyaj jala'ach yéetel yo'olal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob" le je'ela' ku tsolil le jayp'éeel k'aatchi' beeta'ab ti'al u yojéelta'al bix u meyaj jala'ach yéetel mola'ayilo'ob beeyxan le jayp'éeel beeta'ab yo'olal le ba'axo'ob ku beetik u k'ajóolta'al máako'ob k'a'an ti' le lu'uma', le jayp'éeel núuka'abo' yéetel u súutukil u núuka'alo'ob, u ka'a jaatsil le meyaj' ku t'aan yo'olal " mola'ayilo'ob yéetel jala'achilo'ob", ku ye'esik ba'alo'ob yo'olal jala'achilo'ob yéetel mola'ayilo'ob ti' le je'ela' yan jo' jaatsilo'ob; u yóox jaatsil le meyaj' ku t'aan yo'olal "le meyaj unaj u beetik u mola'ayil INAIP Yucatán"; le je'ela' jats'a'an ti' 17 jaatsilo'ob meyaj, ti' le je'ela' ku ts'aabal ojéetbil le jeejeláas meyaj'ob beeta'ab tumen le mola'ayila' ikil u beetik le ba'axo'ob jets'a'an tu chuunilo'ob meyaj; tu kan jaatsil le meyaj' ku t'aan yo'olal " u múuchkabil Consejo Consultivo ti' u mola'ayil INAIP Yucatán" ti' le je'ela' ku ts'aabal ojéetbil le ba'axo'ob tu ya'alajo'ob yéetel le meyaj tu beetaj le múuch'kabila'.

Yo'olal le je'ela' le nu'ukbesaja' ku chíimpoltik le ba'axo'ob jets'a'an tu a'alma' t'aanil ti' le lu'uma', tu jaatsil 36; le je'ela' tumen ichile' ku ye'elpajal le jayp'éeel k'áatchi' beeta'ab ti' u jala'achilo'ob yéetel mola'ayilo'ob ti' le lu'uma', ichil jayp'éeel k'iinilo'ob núuka'abij, ba'axo'ob tu k'áato'ob yéetel ba'ax núuka'abo', beeyxan le ba'axo'ob beeta'ab ti'al u chíimpolta'al le meyaj jets'a'an ti'al le mola'ayila' yéetel u láak' xookilo'obku ye'esik bix yanik u sáaskunaj meyaj tu lu'umil Yucatán.

U láak' ba'axe' beeta'ab u kóom ts'íibil ti' u ye'esail meyaj tu ja'abil 2021, le je'ela' sutk'esa'ab xan ich Maayat'aan.

U k'iinil día violeta

Tu k'iinil 2 ti' junio ti' le mola'ayila', yéetel u meyaj u kúuchil keetil meyaj wa Unidad de Igualdad de Género ku jo'olinta'al tumen Mtra. María Gilda Segovia Chab, u noj jo'olpóopil le mola'ayila', k'iimbesa'ab yáax u k'iinil día violeta, le péeksilila' ku kaxantik u yantal tsikbalil yéetel u múul meyajta'al ichil tuláakal u meyjulilo'ob u mola'ayil Inaip Yucatáne', jump'éeel tuukulil ti'al u yantal keetil meyaj ti'al u chíimpolta'al u páajtalil wíiniko'ob, u xu'ulsal k'aak'as tuukulo'ob ku jatsiko'ob

ba'axo'ob ku tuukultiko'ob unaj u beetik xiibo'ob yéetel ko'olelo'ob yéetel tuukulilo'ob chéen ku jatsiko'ob kajnáalo'ob; u k'iinil día violeta'e' yan u je'ets'el ti'al u beeta'al juntúun ti' jump'éeel wináal, yéetel u tuukulil u péektsilta'al keetil meyaj yéetel u táakmuk'ta'al le meyajila' ichil u mola'ayil Inaip Yucatán, keetil kuxtal ichil ko'olelo'ob yéetel xiibo'ob, beyo' ku kaxanta'al u tse'elel yéetel u loobilta'al ko'olelo'ob, beeyxan u yoksbesa'al keetil meyaj ichil le mola'ayila'.

Beeyxane', u mola'ayil Inaip Yucatán, yéetel u kúuchil Unidad de Igualdad de género'e' beeta'ab u kúuchil micrositio, ti'al u ts'aabal ojéetbil ti' ko'olelo'obe', ti' kajnáalo'obe' yéetel ti' le máaxo'ob ku meyajo'ob ti' le mola'ayila' yo'olal u talamil u loobilta'al ko'olelo'ob, beeyxan ken loobilta'ak u páajtalil ko'olelo'ob, ichil le je'ela' u k'a'ananiil u béeykunta'al kuxtal xma' loobil.

Ko'olelo'ob yéetel u kajnáalilo'ob tu lu'umil Yucatane', yan u yiliko'ob ti' le kúuchila' jeejeláas ba'alo'ob jets'a'an tumen a'almaj t'aan yéetel jets' t'aanilo'ob ti'al u kaláanta'al ma' u yúuchul, u kaláanta'al yéetel u xu'ulsal talamilo'ob yéetel loobilo'ob ti' ko'olelo'ob.

Yéetel u tuukulil u béeykunta'al yéetel u yantal mantats túumben ba'alo'ob yo'olal le jeejeláas meyajo'ob ku beeta'al tumen mola'ayilo'ob yéetel jala'achilo'ob noj lu'um, xot lu'umil yéetel méek'tankaajilo'ob, ti' le chíikula' ku béeytal u yila'al le chíikulilo'ob ku ye'esiko'ob le je'ela'.

Inaip Yucatané' ku táakmuk'tik u mok't'aanil ti'al u béeykuntik meyajilo'ob ikil u kaxantik ma' u yúuchul, u ka'amal máaxo'ob ku loobilta'alob yéetel u xu'ulsal le talamil ku beeta'al ti' ko'olelo'ob.

Beeyxane' beeta'ab u meyajil u t'a'abal u sáasilo'ob tu boonil violeta, le meyajilo'oba' ku kaxantik u xu'ulsal yéetel u yilpajal ma' u yúuchul le talamilo'ob ti' le ko'olelo'ob ku meyajo'ob ti' le mola'ayila', beeyxan u yoksbesa'al tu tuukulil u meyjulilo'ob le moala'yila' u yantal keetil yéetel u chíimpolta'alo'ob, beeyxan u kaláantalo'ob.

U k'iinilo'ob violeta

Tu wíinalil JULIO, u k'a'ap'éelel k'iin Violeta:

Tu k'iinil 21 ti' julioe' beeta'ab u ka'ap'éelel meyajil tia'al u k'imbesa'al u k'iinil Violeta, jts'a'ab jump'éeel tsikbal tumen Dra. Rocío Quintal López, tu k'abataj I Camino de la Transversalización de Género en el Sector Público.

Tu wíinalil AGOSTO yóoxp'éelel k'iin Violeta:

Tu k'iinil 30 ti' agotoe' beeta'ab u yóoxp'éelel meyajil tia'al i k'imbesa'al u k'iinil Violeta, beeta'ab jump'éelel meyaj tu k'abataj Feria Violeta, táakpajo'ob óoxp'éelel molayilo'ob ku kanántiko'ob u páajtalil xko'olelo'ob.

Tu wíinalil SEPTIEMBRE, u kamp'éelel k'iin violeta:

Tu k'iinil 29 ti' septiembre, jts'a'ab jump'éelel tsikbalil tumen Licda. Annel Rosado Lara, máax ku jo'olintik u kúuchilil departamento de atención a víctimas ti' consejo de la judicatura del Poder Judicial tu lu'umil Yucatán, le tsikbaló' tu k'abataj "Hablemos de Violencia: Cuando la Razón es el Género y el Destino Mujer".

Tu wíinalil OCTUBRE, jo'op'éelel k'iinil violeta:

Tu k'iinil 27 ti' octubree', beeta'ab u jo'op'éelel meyajil violeta, beeta'ab jump'éelel báaxalil tu k'abataj Rally de la Equidad de Género, utia'al ka chíimpol'ta'ak yéetel u kaláanta'al ma' u lóobil'ta'al xko'olel yéetel xíibo'ob ku meyajó'ob ichil u molayil Inaip Yucatán.

Tu wíinalil NOVIEMBRE, wakp'éelel k'iin violeta:

Ti' le k'iinila' jts'a'ab jump'éelel tsikbalil tu ka'abataj Importancia de usar lenguaje con perspectiva de género.

U molayil Inaip Yucatán, jump'éelel molayil tu'ux ku kaláanta'al xko'olelo'ob

Tu wíinalil DICIEMBRE, ukp'éelel k'iin violeta:

U molayil Inaip Yucatán, leti' le yáax molayil wey tu lu'umil Yucatán tu k'amaj u chíimpol'alil Distintivo Violeta.

Tu k'iinil 20 ti' diciembree', u molayil Secretaría de las Mujeres (SEMujeres) tu k'ubaj u chíimpol'alil Distintivo Violeta ti' u molayil Inaip Yucatán; beyo' ichil le inaipo' ku kaláanta'al ma' u yúuchul lóobil wáaj ma' u beeta'al lóobil ti' xko'olelo'ob.

Mok't'aanil jo'olpóopilo'ob, ti'al u je'ets'el u k'iinilo'ob tu'ux ma' tu yúuchul meyaj ti' u nu'ukbesajil tu'ux ku meyajta'al takpoolilo'ob medios ti' impugnación (SIGEMI).

Mok't'aanil jo'olpóopilo'ob, tu'ux ku je'ets'el le sútukil k'iino'ob ma' tu xo'okol k'iinilo'ob meyaj yo'olel u talamilo'ob ku yúuchul tu kúuchil PNT.

Mok't'aanil jo'olpóopilo'ob, tu'ux ku ts'o'oksal le mok't'aanil ts'o'ok u beeta'al tu'ux je'ets'el le k'iinilo'ob ma' tu xo'okol ichil u chíikulil sistema ti' gestión ti' medios de impugnación (SIGEMI).

Mokt'aanil tu'ux ku je'ets'el u tsoolil nu'ukbesajo'ob ka'anan u yojéelta'al yéetel yan ku ts'aabal ojéetbil beeyxan ku péektsilta'al tumen u mola'ayil Secretaría ti' Administración yéetel Finanzas ti' u jala'achil u lu'umil Yucatán.

U túumbenkunsa'al u tsoolil mola'ayilo'ob yéetel jala'achilo'ob unaj u sáaskuntiko'ob u meyaj tu lu'umil Yucatán.

Ti'al u kaláanta'al yéetel u béeykunta'al u meyaj je'ex jets'a'an tumen a'almaj t'aan ti' kajnáalo'obe', je'ets' u túumbenkunsa'al yéetel u péektsilta'al u tsoolil le máaxo'ob unaj u beetiko'ob le ba'ax jets'a'an ti' u noj a'almaj t'aanil yéetel u a'almaj t'aanil noj lu'um ti'al le meyajila', u k'áat u ya'alej le jala'achilo'ob wa le máax yéetel kun bin kajnáalo'ob ti'al u béeykuntiko'ob u páajtalil u yojéeltiko'ob bix u meyaj jala'ach yéetel u kaláantiko'ob u páajtalilo'ob ARCO wa tu'ux je'el u páajtal u kaxantiko'ob le ba'ax ka'abet ti'ob.

Yo'olal le je'elo', ichil le ba'axo'ob jets'a'an ti'al u beetik le mola'ayila', ka béeychaj u k'e'exel u tsoolil máaxo'ob unaj u sáaskuntiko'ob meyaj tu lu'umil Yucatán, le yáax jets'a'an ti' u múuch'táambalil meyaj u jo'olpópilo'ob le mola'ayila' tu k'iinil 27 ti' octubre ti' le ja'aba'.

Ti' le tsoolila' p'a'at 235 mola'ayilo'ob yéetel jala'achilo'ob beeyxan 36 ku k'amiko'ob wa ku meyajtiko'ob taak'in k'ajóola'ano'ob bey indirectos (fondos y fideicomisos públicos sin estructura).

Ti' le tsoolila' oksbesa'ab le mola'ayilo'oba' ku k'aaba'tiko'ob directos: 1) Parque Científico y Tecnológico de Yucatán; 2) Centro de Conciliación Laboral del Estado de Yucatán; 3) Archivo General del Estado de Yucatán; 4) Sindicato Auténtico de Trabajadores del Ayuntamiento de Mérida; 5) Sindicato de Empleados y Obreros del H. Ayuntamiento de Progreso; y 6) Sindicato de Trabajadores al Servicio del Municipio de Progreso. Así como a los siguientes sujetos obligados indirectos: 1) Fondo Ambiental; 2) Sistema Integrado de Transporte en la Zona metropolitana de Mérida Yucatán; y 3) Fondo Estatal para la Movilidad. En este mismo sentido, se autorizó retirar del Padrón a los siguientes sujetos obligados directos: 1) Casa de las Artesanías del Estado de Yucatán; 2) Instituto de Historia y Museos de Yucatán; 3) Sistema de Agua Potable y Alcantarillado del Municipio de Dzan; 4) Partido Encuentro Solidario; 5) Partido Redes Sociales Progresistas; 6) Partido Fuerza Social por México; y 7) Sindicato al Servicio del Instituto de Seguridad Social de los Trabajadores del Estado de Yucatán. Beeyxan le mola'ayilo'oba' ku k'aaba'tiko'ob indirectos: 1) Para el Programa de Calidad, Equidad y Desarrollo en Salud; 2) Fideicomiso para Construcción de la Infraestructura Hospitalaria del Estado de Yucatán; 3) Fideicomiso Irrevocable de Administración y Pago Identificación con el número F/0198; 4) Fideicomiso para la Administración del Fondo de Apoyo a Víctimas del Delito; 5) Fondo de Emprendedores en Innovadores de Yucatán; 6) Fideicomiso de Alto Rendimiento Deportivo de Yucatán; y 7) Fideicomiso para la Construcción del Hospital Regional de Alta Especialidad.

Mok't'aanil, tu'ux ku je'ets'el k'iinilo'ob ma' tu ch'a'ajóoltalo'ob ikil u ma'alobkinsa'al yéetel u túumbenkunsa'al u chíikulil meyaj plataforma nacional ti' transparencia (PNT).

Mok't'aanil tu'ux ku ts'aabal u láak' k'iinilo'ob ma' tu xo'okol bey u k'iinilo'ob meyajé', le je'ela' yo'olal le ba'axo'ob ku meyajta'al ti u chíikulil meyaj PNT tak tu k'iinil 29 ti' noviembre tu ja'abil 2022.

U MEYAJTA'AL U TAAK'INIL LE MOLA'AYILA'.

Bix u yúuchul u meyajta'al u taak'inil le mola'ayila' yéetel bix u tso'olol u meyajta'al.

Yo'olal le bajux jets'a'an ti'al u meyajta'al tu ja'abil 2022.

Tu k'iinil 13 ti' octubre tu ja'abil 2021 u jo'olpóopilo'ob le mola'ayila' tu éejento'ob u nu'ukbesjail u meyajta'al u taak'inil le mola'ayila' tu ja'abil 2021 yo'olal \$ 33 millones 814 mil 860 peso'ob, ti' le je'ela' ku tukulta'al u k'a'amal ti' transferencias ti' le jala'achilo' \$ 33 millones 637, 648 peso'ob.

Tu k'iinil 11 ti' enero tu ja'abil 2022 ti' jump'éeel sesion extraordinaria'e', u jo'olpóopilo'ob Inaipe' tu éejento'ob le bajux kun xu'upul tumen le mola'ayila' tu ja'abil 2022 yo'olal \$ 25 millones 051 mil 434 peso'ob ti' le je'eloba' \$ 24 millones 874 mil 222 peso'obe' ku taalo'ob ti' le bajux jets'a'an ti'al u k'amik le moala'yila' yo'olal transferencias ti' le jala'achilo', je'ex jets'a'an ti' u chíikulil presupuesto de egresos ti' u jala'achil u lu'umil Yucatán ti'al u ja'abil 2022.

*U MÚUCH'KABIL CONSEJO CONSULTIVO TI' U MOLA'AYIL U
SÁASKUNTA'AL, U TS'AABAL OJÉETBIL MEYAJ YÉETEL U KALÁANTA'AL
BA'ALOB KU BEETIK U K'AJÓOLTA'AL MÁAKO'OB.*

U múuch'kabil consejo consultivo ti' u mola'ayil u sáaskunta'al, u ts'aabal ojéetbil meyaj yéetel u kaláanta'al ba'alob ku beetik u k'ajóolta'al máako'obe' jump'éeel u yáantajil le mola'ayila', yéetel le máaxo'ob ku jo'olintiko'obe' ku je'ets'el tumen u noj múuch'kabil Congreso tu lu'umil Yucatán, yéetel ma' tu bo'otalo'ob yo'olal le meyaj ku beetiko'ob, le meyajila' ku beetko'ob ikil u kaxantiko'ob u kaláantiko'ob yéetel u beetko'ob u chíimpolta'al u páajtalil u yojéelta'al bix u meyaj

jala'achilo'ob, u saaskunta'al meyaj yeetel u kalaanta'al ba'alo'ob ku beetik u k'ajoolta'al maako'ob.

U much'kabil consejo consultivo'e' jump'eel much'kabil tu'ux ku mul meyajo'ob jeejelás wiiniko'ob ku yaantik le mola'ayila' ti'al u meyajo'ob tu beel yeetel u beeykunta'al jump'eel ma'alob noj lu'um ikil u chiimpolta'al paajtalilo'ob jets'a'ano'ob, yeetel le je'ela' ku beeykunta'al xan u mul meyaj kajnaalilo'obe' yeetel u mola'ayil Inaip Yucatán, ti' le much'kabila' ti' yano'ob:

Dr. Eduardo José de Jesús Alvizo Perera
Consejero Presidente

Dra. (c). María del Carmen de la Peña Corral
Consejera

Mtra. Vanessa Flamenco Irigoyen
Consejera

Mtro. Néstor Acosta Espadas
Consejero

C. Ángel Rodríguez Aquino
Consejero

MC. Cesar Adrián Prieto Zaldívar
Consejero

BA'AX KU YA'ALIKO'OB.

Le ba'axo'ob ku ya'alik u much'kabil meyaj consejo consultivo ti' u mola'ayil u saaskunta'al, u ts'aabal ojéetbil meyaj yeetel u kalaanta'al ba'alob ku beetik u k'ajoolta'al maako'obe tu lu'umil Yucatán, yo'olal nu'ukbesajil meyaj ti' u mola'ayil Inaip Yucatán ti'al u ja'abil 2022.

U xak'alta'al u nu'ukbesajil meyaj Inaip Yucatan ti'al u ja'abil 2022.

U tso'olil ba'ax kun beetbil ichil u meyajil jala'ache', jump'eel k'a'anantak ba'al ti'al u beeykunta'al je'e ba'axak meyajil, yeetel ti'al u bin tu beele', le je'ela' mantats unaj u yila'al bix u bin yeetel u

xak'alta'al wa táan u beeta'al je'ex unaje', le u ts'ook le je'ela' ti' ku ye'espajal xan wa ma'alob tan u beeta'ali'; le o'olale' unaj u ts'aabal ojéetbil je'ex jets'a'an tumen a'almaj t'aane' le ba'ax ku tuukultiko'ob yo'olal u nu'ukbesajil meyaj ti' INAIP tu ja'abil 2022, ti'al le je'ela' beeta'ab jeejeláas jets' t'aanilo'ob ku tuukulta'al je'el u yáantajo'ob ti'al u beeta'al meyaj tu beel. Le ju'unila' jats'a'an ti' óox jaatsilo'ob, ti' le yáaxilo' ku ye'espajal ba'alo'ob yo'olal tuláakal le meyajilo', tu ka'a jaatse' ku ye'espajal ba'alo'ob yo'olal bix úuchik u beeta'al yéetel tu ts'ooke' ku ye'espajal ba'axo'ob ku ya'alik u múuch'kabil consejo consultivo.